

tales viri in suis literis multo de deorum ludibria posuerunt. ostiteri ea potius occulta dei voluntate impulsunt. quam persuadere conati. Si quae igitur nobis inde testimonia proferunt ad eos tendarguendos proferunt. quae nolunt advertere dequantam et quam malignam demonum potestate nos liberet singulare sacrificium tam sancti sanguinis fuisse et donum spiritus impii

Dicit etiam de generatōnibus deorum magis ad poetas quam ad philosophos fuisse populos inclinatos. et id est sexum et generatōes deorum maiores suos id est veteres credidisse romanos. et eorum ostendisse diuina. quod utique non aliam ob causam factum videtur. nisi quod hominum velut prudentium et sapientium negocium fuit populū in religionibus fallere. et in eo ipso non solum colere sed imitari etiam demones. quibus maxima est fallendi cupiditas. Sic enim demones nisi eos quos fallendo decepti possidere non possunt. sic et homines principes non sane iusti sed demonum similes. ea que vana esse non uerant religionis nomine populis tanquam sua debant. hoc modo eos civilis societate velut artius alligantes. quo similitudine subditos possiderent. Quis autem infirmus et in dolo. euadent similes fallaces et principes ciuitatis et demones

Ca. xxxij.

Deus igitur ille felicitatis auctor et dator quod solus est verus deus. ipse dat regna terrena bonis et malis. neque hoc temere et quasi fortuito. quod deus est non fortuita sed per rerum ordinem ac tempore occulto nobis notissimo sibi. cui tamen ordinem tempore non subdit seruit. sed eum ipse tanquam dominus regit. moderatorque disponit. felicitatem vero non dat nisi bonis. Hanc enim possunt et non habere et habere seruientes possunt et non habere et habere regnantes. Huius tamen plena in ea vita erit ubi iam nemo seruiet vili. Et ideo regna terrena et bonis ab illo dantur et malis. ne eius cultores adhuc in puerili animi puerili haec ab eo munera quasi inagnus aliquid occupant. Et hoc est sacrum veteris testamenti. ubi occultum erat ad nouum. quod illic promissa et dona terrena sunt. intelliguntur et tunc spiritus ualibus. quibus nondum in manifestatōne predicti cantibus. et que illis temporalibus rebus significaret eternitas. et in quibus dei donis esset vera felicitas

Ca. xxxij.

Taq̄ ut cognoscerent etiam illa terrena bona quibus solis imbiat quae meliora cogitare non possunt in ipso. vni dei esse posita potestate in multorum falsorum quos colēdos romani ante crediderunt populū suū in egipto de paucissimis multiplicauit. et inde signis mirabilibus liberauit. Nec lucina mulieres ille inuocauerunt quando eaz̄ partem ut miris modis multiplica-

rentur. et gens illa incredibiliter cresceret ab egiptiorum persecutiū crudelitate et infantes omnes necare volentiū manibus ipse liberauit ipse seruauit. Sine dea rumina luxerunt. sine cumina in cumis fuerunt. sine edulca et potina. escam potiusque supererunt. sine tot dijs puerilibus educati sunt. Sine dijs diuigalibus diuigari. sine cultu papi diuigibus mixti. Sine inuocatione neptuni mare trāseūtibus diuisū paruit. et sequentes eorum inimicos fluctibus in se redeuntibus obruit. Nec osceauerunt aliquā deam mammā quā de celo māna supererunt. nec quando sitientibus aquā percussa petra profudit. nymphas limphasque coluerunt. Sine infans sacris martis et bellone bella gesserunt. et sine victoria quod non uicerunt. non eam tū deam sed dei sui munus habuerunt. Sine segeti a segete sine butona boues. mella sine melona. sine pomona poma. et profusus omnia per quibus tante falsorum deorum turbe romani supplicandum putarent. ab vno vero deo multo felicius acceperunt. Et si non in eum peccassent impia curiositate tanquam magicis artibus seducti ad alienos deos. et ad idola defluendo. et postremo christum occidendo. in eodem regno. et si non spaciose tamen feliciose mansissent. Et nunc quod omnes fere terras gentesque dispersi sunt illi vni veri dei pro uidentia est. ut quod deorum falsorum usquequaque simulacra. are. luci. templa euertunt et sacrificia prohibent. de codicibus deorum prober. quem ad modum hoc fuerit tanto ante prophetatus. ne forte cum legeret in nostris a nobis putaret esse ostendit. Jam quod sequitur in volumine sequenti videndum est. et hic dandus habet plixitatis modus

Explicit liber quartus
Incipiunt capitula libri quinti

Causam romani imperij omnique regnorum nec fortuitam esse. nec in stellarum positōe consistere i.
De filiis dissimilibus ualitudine geminorum ij.
De argumento quod ex rota figuli nigridius mathematicus assumpsit in questione iij.
De esau et iacob gemis multum inter se morus et actionum qualitate disparibus nij.
Quibus modis uincantur mathematici uana scientiam profiteri v.
De gemis disparis sexus vj.
De electōne diei quae vxor ducit quoue in agro aliquod placet aut ferit vij.
De hijs quae astrologorum positōem sive conexione causarum ex dei uoluntate pedet fati nomine appellat vij.
De prescientia dei et libera hominis uoluntate contra

cicerōis diffinitōem ix
An volūta tīb⁹ hoīm aliq̄ dñeē necitas x.
De vniuersali prouidencie dei cuius legibus
 omīa cōtinētur xi
In quibus moribus antiqui romani meruerūt
 ut deus vrus quāuis non eum colerēt eorum
 augetet impetū xij.
De amore laudis qui cū sit viciū ob hoc virt⁹
 putatur quia per ipsum vicia maiora cobitē
 tur xiiij.
De refecādo amore laudis hūane q̄niā iusto
 rum gloria omīs in deo est xiiij.
De mercede temporali quā deus reddidit to
 nis moribus romanorū xv
De mercede sanctorū ciuium ciuitatis eterne
 quibus vitia sunt romanorū exempla vir
 tutum xvi
Duo fructu romani bella gesserunt et quantū
 hijs quos vicere contulerit xvij
Quam alieni a iactantia esse debeāt cristiani
 si aliq̄ fecerint pro dilectione eterne patrie
 cum tāta romani gesserint pro hūana gloria
 et ciuitate terrena xvij
Quomō inter se differunt cupiditas glorie
 et dominacōnis xix
Tam turpe est seruire vtutes hūane glorie
 quam corp⁹ voluptati xx
Romanū regnū a deo vero esse dispositum a
 quo est omnis potestas et cuius prouidenciā re
 guntur vniuersa xxi
Tempora exitusq̄ bellorum ex dei pendere
 iudicio xxij
De bello in quo radagais⁹ rex gothorum de
 monū cultor vno die cum ingentibus copijs
 suis victus est xxiiij
Que sit cristianorū imperatorum et q̄ vera fe
 licitas xxv
De pspiratib⁹ quas ostantino impatori xp̄i
 ano de⁹ otulit xxv
De fide et pietate theodosij augusti xxvj
Contra inuidios inuictō augustini q̄ scripserit
 contra editos iā libros xxvij.

Explicūit capitula libri q̄nti.
Incipit liber q̄nt⁹. Ca. i.

Quoniam ostat oim reruz
 optandarū plenitudi
 nem esse felicitatē que
 non est dea s̄ donū dei
 et iō nullū deū colēduz
 esse ab hoīb⁹ nisi qui
 pōt eos facere felices
 vñ si illa dea esset sola colēda merito dicereē
 iam osequenē videam⁹ qua cā de⁹ q̄ pōt r̄tē
 la bona dare que bēc pūt etiā non boni ac p̄t

et infelices romani imp̄iū tam magnū tāq̄
 diurnū esse voluerit. Quia em̄ hoc deorum
 falsorū illa quā colebat multitudo non fecit.
 et multā iam dixim⁹. et vbi visū fuerit opus
 num esse dicem⁹. Causa ego magnitudis im
 perij romani nec fortuita est. nec fatalis s̄m
 eoz sententiā siue opinionē. qz ea dicūt eē for
 tuita. que vel nullas causas habet vel non ex
 aliquo rōnabili ordine veniētes. et ea fatalia
 que p̄ter dei et hoīm volūtatē cuiusdāz or
 dinis necessitate oringūt. Porfius dina prou
 dentia regna ostiunt humana. Que si p̄p̄e
 rea q̄sq̄a fato tribuit. qz ip̄am dei volūtatē
 vel p̄tatem fati noīe appellat. sententiā teneat
 linguam corrigat. Cur em̄ nō hoc p̄mū dicūt
 qz postea dicitur⁹ est. cum ab illo q̄sq̄a q̄hēit
 qd dixerit fatū. Nam id hoīs qm̄ audīūt v̄ si
 tata loquēdi osuetudie nō intelligūt nisi vim
 positōnis s̄tēz qualis est qm̄ q̄s nascit⁹ siue cō
 cipit. qz aliq̄ alienat a dei volūtatē. aliq̄ ex il
 la etiā hoc p̄ndere osirmat. Sed illi qui sine
 dei volūtatē decernere opinant⁹ sidera. quid
 agam⁹. vel qd bonoz habeam⁹. maloz iue pa
 tiamur ab aurib⁹ oīm repellēdi sūt. non solū
 eoz qui verā religionē tenēt. sed q̄ deoz q̄h
 uncūqz licet falsorū. volunt eē cultores. Nec
 enī opinio qd agit aliud. nisi vt nullus oīno
 colat⁹ aut roget⁹ deus. Cōtra quos mō nobis
 disputatō nō est instituta. sed cōtra hos q̄ p̄
 defensionē eoz quos deos putāt xp̄iane re
 ligioni aduersant⁹. Illi vero q̄ positōnem stel
 larum quodā mō decernētū qualis q̄sqz sit. et
 qd ei pueniat boni. q̄due mali accidat. ex dei
 volūtatē suspēdūt. si eadē stellas putant
 habere hāc p̄tatem et aditā sibi a summa illi⁹
 p̄tate. vt volētes ista decernāt. magnam ce
 lo faciūt iniuriā in cui⁹ velut clarissimo sena
 tu ac splēdidissima curia opmantur scelera fa
 cienda decerni. qualia si aliq̄ terrena ciuitas
 decreuisset. generi humano decernēte huēat
 euerēda. Quale demē iudiciū de hoīm fa
 ctis deo relinquit⁹ q̄bus celestis necessitas ad
 hibeēt. cum dñs ille sit et fiderum et hominum
Aut si non dicūt stellas accepta q̄dem p̄tate
 a summo deo arbitrio suo ista decernē. s̄z i ta
 libus necessitatib⁹ ingerēdis illi⁹ oīno iussa
 op̄lere. ita ne de ip̄o deo sentiēdū est. quod in
 dignissimū visum est de stellarū volūtatē sen
 tire. Quod si dicunt⁹ stelle significare potius
 ista q̄z facere. vt quasi locutio quedam sit ista
 positio p̄dicēs futura nō agēs. non em̄ medi
 ocriter doctozū hoīm fuit ista snia. non q̄dem
 ita solēt loqui mathematici. vt verbi gr̄a di
 cant. mars ita positus homicidam significat
 sed homicidā non facit. verūtū vt cedam⁹
 nō eos vt dñt loqui. et a p̄his accipe optere

Ergo hec ad illas p̄tinet minutias
tpm. que in se habet gemi & stella-
tionib⁹ non adscribunt. quare alioꝝ
stellacionib⁹ inspectis ista dicunt. Si autē
ideo dicunt. q̄ non ad minutias inc̄p̄re-
fibilia sed ad tpm̄ spacia p̄tinet. que obserua-
ri notariq; p̄nt. quid hic agit rota illa siguli
nisi vt homines luteū cor haberes in girū mit-
tant. ne mathematicoꝝ vaniloquia ouincā-
tur. Quid idē ipsi quozū morbū q̄ eodē tēpo-
re grauior leuiorq; apparebat amboꝝ medi-
cinaliter inspiciēs ipocrates. geminos suspi-
catus est. Nonne satis istos red arguit. qui
volūt sibi dare quod v̄ corporū simili tē-
peratōe veniebat. Cur em̄ filie eodemq; tpe
non alē p̄or. non alē posterior egrotabant. sic
nati fuerūt. Quia vtiq; simul nasci ambo non
poterāt. Aut si nihil momēti attulit ut diuis
tpibus egrotatēt q̄ diuersis tpi⁹ nati sūt.
quare tps in nascēdo diuersū ad aliaz rerū
diuersitates valere ostendūt. Cur potuerūt
diuersis tpi⁹ p̄grinari. diuersis tēporib⁹
ducere vxores. diuersis tēporib⁹ filios p̄re-
are. et multa alia. Propterea q̄ diuersis tpi-
bus nati sunt et non potuerūt eadē cā diuer-
sis etiā tpi⁹ egrotare. Si in dispar nascē-
di mora mutauit horoscopi. et disparilitatē
intulit ceteris reb⁹. cur illud in egritudibus
māsit. q̄ habebat in tēporis equalitate ocep-
tus. Aut si fata valitudis in oceptu sūt aliaz
vero rerū in ortu esse dicunt. nō deberēt ispe-
ctis nataliū stellacionib⁹ de valitudine aliqd
dicere. q̄ eis inspiciēda oceptione alioꝝ non
dat. Si autē iō p̄nunciāt egritudines non in-
specto oceptionis horoscopo q̄ indicāt eas
momēta nascentiū. quō dicerēt cui⁹libet eorū
geminoꝝ. ex natiuitatis hora q̄n̄ egrotatu-
rus esset cum & alē qui nō habebat eadē horā
natiuitatis necesse haberet paritē egrotare.
Deinde quero si tāta distātia est tpi⁹ in nati-
uitate geminoꝝ. vt p̄ hanc opteat eis stella-
tionis fieri diuersas. p̄tē diuersum horoscopi
& ob hoc diuersos oēs cardines vbi tāta vis
ponit vt hinc et diuersa sint fata vñ hoc acci-
dere potuit. cum eoz oceptus diuersū tēpus
habere nō possit. Aut si duoz vno momento
tpi⁹ oceptoꝝ potuerūt esse ad nascendū. fa-
ta disparia. cur non & duoz vno momēto tē-
poris natoꝝ possint esse ad viuēdū atq; mo-
riendū fata disparia. Nam si vnū momētū
quo ambo ocepti sunt nō impediuit ut alter p̄-
or alter posterior nasceret. cur vno momēto
si duonascantē impedit aliqd vt alē p̄or alter
posterior moriat. Si oceptio momenti vnus
diuersos casus in vtero geminos habē p̄mit-
tit. cur natiuitas momēti vni⁹ nō etiā q̄libet

7
duos in terra diuersos casus habere permit-
tat. Ac vt oia hui⁹ artis vel potius vanitatis
cōment a tollant. q̄d est hoc q̄ vno tempore.
momēto vno sub vna eadēq; celi positōe con-
cepti diuersa habēt fata que illos p̄ducāt ad
diuersarū horarū natiuitatem. et vno momē-
to tpi⁹ sub vna eadē celi positōe. de duabus
m̄ibus duo p̄ter nati. diuersa fata habē nō
possint que illos p̄ducāt ad diuersam viuēdi
vel moriēdi necitatem. An ocepti nondum
h̄nt fata. que nisi nascantē habē nō poterant.
Quid est ergo q̄ dicūt si hora oceptōnal iue-
niat. multa ab istis dici posse diuini vñ etiā
illud a nonnullis p̄dicat q̄ q̄dā sapiēs horam
elegit. qua cum vxore occideret. vnde filium
mirabilem gigneret. Vnde postremo & h̄ est
q̄ de illis paritē egrotatib⁹ geminis p̄sodon⁹
magnus astrologus idemq; p̄s r̄n̄ debet iō
fieri. q̄ eodem tpe fuissent nati. eodemq; con-
cepti. Nam vtiq; p̄pter hoc addebat oceptō-
nem ne diceret ei non ad liquidū eodem tpe
potuisse nasci. quos ostabat oino eodem tpe
fuisse oceptos. vt hoc q̄d similitē simulq; egro-
tabant non daret de p̄ximo pari corp̄is tēpe-
ramento. sed eadē quoq; valitudis parilita-
tatem sibi r̄is nexibus alligaret. Si igitur
oceptu tāta vis est ad equalitatē fatozū. nō
deberūt nascendo eadem fata mutari. Aut
si p̄pterea mutantē fata geminoꝝ. q̄ diuersis
temporib⁹ nascunt. cur nō potit itelligam⁹
iam fuisse mutata vt diuersis tpi⁹ nascere
tur. Itane non mutat fata natiuitatis volū-
tas viuentiū. cū mutet fata oceptōis ordo na-
scentium. // Ca. vi.

Quāq; in ipsi⁹ geminoꝝ oceptib⁹
vbi certe amboꝝ eadē momēta sunt
tpm. vnde fit vt eadē stellatōne fa-
tali alē ocepiaf masculus. alter femina. Noui-
mus geminos diuersi sexus. ambo adhuc vi-
uunt. ambo etate adhuc vigent. quozū cum
sint inter se similes corpm̄ species quātum in
diuerso sexu p̄t. instituto tñ et p̄posito vite
ita sunt dispares. vt p̄ter actus quos necesse
est a virilib⁹ distare femineos. q̄ ille in officō
comitis militat. & a suo domo pene semp̄ pe-
grinat. illa de solo patrio et de rure proprio
nō recedit. insup quod ē incredibili⁹ si astra
si fata credantur. non aut mirū si voluntates
hoim̄ et dei m̄nera cogitent. ille oingatus.
illa virgo sacra est. ille numerosam plem ge-
nuit. illa nec nupsit. At em̄ plurimū vis horo-
scopi valet. Hoc q̄d nihil fit. iam satis differui
Sed qualecūq; fit. in ortu valere dicūt. Nū-
qd nō & in oceptu. vbi & vnū ocbitū esse ma-
nifestum est. et tāta nature vis est. vt cū con-
ceperit femina. deinde alterū ocipe omnino n̄

possit. Unde necesse est eadē esse in gemis mo-
menta oceptus. An forte q; diuerso horosco-
po nati sūt. aut ille in masculū dum nascerent
aut illa in femina omutata est. Cum igit non
vsquequaq; absurde dici pōt ad solos corpo-
rum dīas afflatus quosdā valere fideros. sic
in solarib; accessib; et decessib; videm; etiā
īphus āni tpa variari ⁊ lunari; incrementis
atq; decremētis augeri ⁊ minui quedā gene-
ra rez. sicut echinos et concas et mirabiles
estus oceani non autē ⁊ animi volūtates po-
sitiōibus fiderū subdi nūc isti cum etiā nros
ad hūde relegare conant; admonēt vt qra-
mus. vñ ne in iphis qdē corpibus eis possit rō
īsta ostare. Quid em tā ad corpus p̄mens q̄
corpis sexus. Et tñ sub eadē positiōe fiderum
diuersi sexus gemi oipi potuerūt. Vñ qd in
fipienti; dici aut credi pōt q̄ fiderū positiō;
que ad horā oceptōnis eadē ambob; fuit fa-
cere non potuisse. vt cum quo habebat eadē;
ostellatōem sexū diuersū a fratre nō haberet
et positiōem fidez. que fuit ad horā nascētū;
facere potuisse. vt ab eo tā multū virginali
scitate distaret.

Ca. vij.
Am illud q̄s ferat. quod in eligēdis dieb; no-
ua quedā suis adib; fata mosunt. Non erat
videlz ille ita nat; vt haberet admirabilē fi-
lium. sed ita poti; vt oceptibilem gignēt. Et
īdeo vir doctus elegit horā qua misceret vx-
ori. Fecit ergo fatū quod nō habebat. ⁊ ex ip-
sius fato cepit esse fatale. quod in ei; natiui /
tate non fuerat. O stulticiā singularē. Eligi-
tur dies vt ducat vxor. Credo apterea. q; p̄
in diem nō bonū nisi eligat; incurrit. et infelici-
ter duci. Vbi est ergo qd nascētū fidera iā de-
creuerūt. An potest homo qd ei iam ostitutū
est diei electōe mutare. et quod ip̄e in eligen-
do die ostituerit. nō poterit ad alia p̄tate mu-
tari. Deinde si soli hoies. non aut oia que sub
celo sunt ostellatōnib; subiacēt. cur alios eli-
gunt dies accomodatos ponēdis vitib; vel
arborib; vel segetib; alios dies pecorib; vel
domādīs vel admittēdis marib;. q̄bus equa-
rum vel toum fetenē armēta et cetera hmōi-
si aut apterea valēt ad has res dies electi
q; terrenis oibus corpib; siue aiantibus fm
diuersitates tpaliū momentoz fiderum posi-
tio dīatur. o siderēt q̄ immūabilia sub vno tē-
poris pūcto vel nascant; vel oziant; vel incho-
entur. et tam diuersos exit; habeāt. vt istas
obseruatōes cuius puero videndās eē psua-
deant. Quis em est tā excors. vt audeat dicē
omnes arbōres. omnes herbas. omēs bestias
serpentes. aues. pisces. vermiculos. momēta
nascēdi singulatim habere diuersa. Solēt tñ
hoies ad temptādum piti am mathematico-

rum afferte ad eos ostellatōes multoz aialū
quoz ort; apter hanc exploratōem domi sue
diligent; obseruat. eosq; mathematicos p̄fe-
runt ceteris. qui ostellatōnibus inspectis di-
cunt non esse hoiem natū sed pecus. Audent
etiam dicere quale pec;. vt; aptum lanicio.
an vctatōni. an aratro. an custodie domus.
Nam et ad canina fata temprant;. et cum ma-
gnis admiratū clamoribus ista respondent.
Sic desipiūt hoies vt existimēt. cum hō na-
scitur ceteros rerū ortus ita imitari vt cuz il-
lo sub eadē celi plaga nec musca nascā. Nam
si hanc amiserint. pcedit ratiocinatio q̄ gra-
datim accessib; modicis eos a muscis ad ca-
melos elephātosq; pducāt. Nec illud volunt
aduertere q; electo ad seminādū agrum die.
tam multa grana in terrā simul veniūt. simul
germinat. ⁊ exort a segete simul herbescūt pu-
bescūt. flauescūt. et tñ inde spicas ceteris coe-
uas. atq; vt ita dixerim oger miniales alias ru-
bigio mirerit alias aues depopulant;. alias
hoies euellūt. Quid istis alas ostellatōes fuis-
se dicunt; sunt quas tā diuersos exit; habere
ospiciūt. An eos penitebit hīs reb; dies eli-
gere. easq; ad celeste negabit; p̄tere dres-
tum. et solos fiderib; subdēt hoies. q̄bus sol-
in terra deus debet; liberat; volūtates. Hīs
oib; osterratis. non immerito credif; cū astro-
logi mirabilē multa vera rōd ent. occulto in-
stinctu fieri spiritū non bonoz. quoz est cu-
ra has fallas et noxias opiones de astralib;
fatis inferere humanis mentib; atq; firmare
non horoscopi notati ⁊ inspecti aliq; arte que
nulla est.

Ca. viij.
Qui vero nō astroz ostōem sicuti ē cū
quicqd; ocepit; vel nascitur vel incho-
atur. sed oim onexione seriq; causa-
rum qua fit omne quod fit. fati noie appellāt;
non multū cum eis de verbi oer ouerha labo-
randum atq; certādū est. qm qdem ip̄m cau-
sarum ordinē et quādā onexionem dei summi
tribuūt volūtati et p̄tati qui optime et vera-
cissime credif; et cūctā scire antequā fiant et
nihil inordinatū relinq;re. a quo sunt oēs pos-
testates. q̄muis ab illo nō sint oim volūtates
ip̄am itaq; p̄cipue dei summi volūtate. et p̄tās
insupabilē p̄ cuncta porrigit. eos appellat; fa-
tus sic pbatur. Anna senece sūt nisi fallor hij
versus. Duc me sūme pater. alti; poli dīa-
tor. quocūq; placuit nulla parēdi moza ē. as-
sum impiger. fac nolle comitabor gemēs. ma-
lusq; patiar facere quod licuit tono. ducunt
volentem fata. nolentem erabūt. Tempe cui
dentissime hoc vltimo versu ea fata appella-
uit. que supra dixerat summi p̄tās voluntatem
cui patum se obedire dicē vt volēs ducatur

ne nolens trahat. qm̄ sc̄z ducūt volentē fata
nolentem trahūt. Illi q̄z vēsus homerici huic
sine suffraganē. quos cicero in latinū vertit.
Tales sunt hoim̄ mentes. qualis pater. ipse.
Iupiter adiferas lustravit lumie trās. Nec
in hac questione auctoritatē h̄et poetica se-
rentia. sed qm̄ stoicos dicit vim fati asserēt
istos ex homero versus solere vsurpare. non
de illius poete sed d̄ istoz p̄hoz opione tra-
ctatur. cum p̄ istos versus quos disputatiōni
adhibēt quā d̄ fato habēt q̄d sentiāt esse fatū
aptissime declarāt. quō iouem appellāt. quez
sumū deū putāt. a quo onexione dicitur pendē
fatorum.

Ca. ix.

Hos cicero ita redarguē conat̄ ut nō
existimet aliq̄d se aduersus eos vale-
re. nisi auferat dinatōem. quā sic co-
natur auferre. vt neget esse sciam futuroz
eamqz oibus viribz nullam esse oino cōtēdat
vel in hoie vel in deo. nullāqz rerū p̄dictiōem.
Ita et d̄i p̄sciētā negat et oēm p̄phetiā lu-
cē clariōrē conat̄ euertere vanis argumētā-
tōnibus. et opponendo sibi q̄dam oracula. q̄
facile possunt refelli. que tam nec ip̄a quicūqz
In hijs autē mathematicoz. oie d̄uris sūt an-
dis eius regnat oratio. qz vere tales sunt. vt
se ip̄e destruāt et resellāt. Multo sūt autē tole-
rabiliores. qui vel sibi a fata ostirunt. qm̄
iste qui tollit p̄sciētā futuroz. Nam et con-
fiteri esse deum et negare p̄sciētā futuroz. ap̄er-
tissima insania est. quod et ip̄e cum vidēt etiā
illud tēp̄rauit quod scriptū est. Dixit insipi-
ens in eo. de suo nō est deus. sed nō ex sua per-
sona. Vidit em̄ q̄ esset molestū et inuidiosus
ideozqz cōtrā fecit disputatē de hac re aduer-
sum stoicos. in libris de deoz natura. et p̄ lu-
cilio balbo. cui stoicoz p̄es defendendas de-
dit. maluit ferre sniam. q̄ p̄ cotta q̄ nullā di-
uinam naturā esse ostendit. In libris vero de
dinatōe ex sc̄ipo aptissime oppugnat p̄sciētā
am futuroz. Hoc autē totū facere vidē ne fa-
tum esse sciāt. et perdat liberam volūtatez.
Putat em̄ ocessa scia futuroz ita esse osequis
fatum vt negari oino non possit. Sed q̄ quo-
modo se habeāt. tortuosissime decertatōnes et
disputatōnes p̄hoz. nos vt ostemur sumuz. et
verum deū. ita volūtatem sumamqz p̄tātē ac
p̄sciētā eius ostemur. nec timemz ne iō non
volūtate faciāz quod volūtate faciāz. qz
id nos facturos ille p̄sciuit. cuius p̄sciētā fal-
li nō potest. Quod cicero timuit vt oppugna-
ret p̄sciētā. et stoicū vt non oia necessitate
fieri dicerent. q̄uis oia fato fieri ostenderent.
Quid est ergo quod cicero timuit in p̄sciē-
tia futuroz. vt eam labefactare disputatiōe
detestabili miteret. Videt qz si p̄scita sūt oia

futura. hoc ordine veniēt quo ventura esse p̄-
scita sūt. et si hoc ordine veniēt. certus est or-
do rerū p̄sciēti deo. et si certus est ordo rerū
certus est ordo causarū. Non enim fieri aliq̄d
pōt quod non aliqua efficiēs causa p̄cesserit.
Si autē certus est ordo causarū quō fit omne
quod fit. fato inq̄t sūt oia que fiunt. Quod si
ita est. nihil in nostra p̄tate nullūqz est arbi-
trium volūtatis. Quod si ocedimz inq̄t. omis
humana vita subuertit. frustra leges dātur.
frustra obiurgatōes. laudes. vitupationes.
exhortatōes adhibent. neqz vlla iusticia bo-
nis p̄mia et malis supplicia ostituta sūt. Ne e-
rgo ne osequantē indigna et absurda et p̄ni-
tōsā rebus humanis non vult p̄sciētā esse fu-
turoz. atqz in has angustias cicero coartat
aim religiosum vt vnum eligat e duobz aut
esse aliquid in nostra volūtate. aut esse p̄sciē-
tiam futuroz. qm̄ verūqz arbitrat̄ esse nō pos-
se. sed si alterū ofirmabit. alterū tolli. Si ele-
gerimus p̄sciētā futuroz. tolli volūtatis
arbitriū. si elegerimz volūtatis arbitriū tol-
li p̄sciētā futuroz. Ipe itaqz vt vir magnus
et doctus et vite humane plurimū ac p̄fissimē
o solus. ex hijs duobz elegit liberū volūta-
tis arbitriū. quod vt ofirmaret negauit p̄-
sciētā futuroz atqz ita dum vult facē libe-
ros facit sacrilegos. Religiosus autē animus
vtrūqz eligit vtrūqz cōfiteē et s̄ide pietatis
vtrūqz ofirmat. Nūo inq̄t. Nam si est p̄sciē-
tia futuroz se q̄nt illa oia que onexa sunt. do-
nec eo pueniāt vt nihil sit in nostra volūtate
Porro si est aliq̄d in nostra volūtate eisdem
recurris gradibz eo puenit. vt non sit p̄sciē-
tia futuroz. Nam p̄ illa omnia sic recurritur
Si est volūtatis arbitriū non omnia fato si-
unt. Si non omnia fato sūt. non est omniuz
certus ordo causarū. Si certz carum ordo nō
est nec rerū certus est ordo p̄sciēti deo. q̄ sc̄i
non p̄nt nisi p̄cedētibus et efficiētibus causis
Si rerum ordo p̄sciēti deo certus nō est. nō
omnia sic veniūt vt ea ventura p̄sciuit. Por-
ro si oia non sic veniūt ut ab illo veniūt a p̄scita
sunt. non est inq̄t in deo p̄sciētā oim futuro-
rum. Nos adūsus istos sacrilegos ausus at-
qz impios. et deum dicimz oia scire anteqz si-
ant et volūtate nos facere. q̄c q̄d a nobis nō
nisi volentibz fieri sentimz et nouimz. Dia ve-
ro fato fieri nō dicimz. imo nulla fieri fato di-
cimz. qm̄ fati nomē ubi solet a loq̄ntibz poni
id est in ostēde s̄iderū. cum q̄sqz oceptus a natz
est. qm̄ res ip̄a inanit asserit. nihil valere mō-
stramus. Ordinem autē causarū vbi volūtas
dei plurimū pōt. neqz negamz neqz fati voca-
bulo nūcupamz. nisi forte vt fatū a fando di-
cum intelligamz. id est a loquēdo. non enim

abnuere possumus esse scriptum in istis sanctis
semel locutus est deus duo hec audiui quoniam pote-
stas est dei et tibi domine misericordia quod reddes uni
cuique secundum opera eius. **N**on enim dictum est semel lo-
cutus est intelligit immobilis hoc est incommu-
tabilitate locutus sic nouit incommutabilitate
omnium futura sunt et quod ipse facturus est. **H**ac ita
quod ratione possumus a fando fatum appellare
in hoc nomen iam in alia re solent intelligi quo
corde a hominum nolumus inclinari. **N**on est autem
consequens ut si deo certus non est omnino ordo cau-
satum ideo nichil fit in nostre voluntatis arbitrio.
Et ipse quippe nostre voluntates in causarum
ordine sunt qui certus est deo eiusque presentia
ordinatur quoniam et humane voluntates humanorum
operum cause sunt atque ita qui omnes rerum causas pre-
sciuit profecto in eis causis etiam nostras volunta-
tes ignorare non potuit quas nostrorum operum cau-
sas esse presciuit. **N**am et illud quod idem cicero osten-
dit nihil fieri si causa efficiens non preceat satis
est ad eum in hac questione redarguendum. **Q**uid
enim eum adiuuat quod dicit nihil quidem fieri sine
causa sed non omnem causam esse fatalem quod est causa
fortuita est naturalis est voluntaria. **S**ufficit
quod omnino quod fit non nisi causa preceat fieri con-
fiteretur. **N**os enim eas causas que dicuntur fortuitas
unde etiam fortuna nomen accepit non esse dicimus
nullas sed latentes easque tribuimus vel dei
veri vel quorumlibet spirituum voluntati ipsarumque
naturalis nequaquam ab illis voluntate seungi-
mus que est auctor omnis ordinis nature. **J**am
vero causa voluntarie aut dei sunt aut angelorum
aut hominum aut quorumque animalium si tamen volun-
tates appellande sunt animalium rationis experientium mo-
tus illi quibus aliqua faciunt secundum naturam suam
cum quod vel appetunt vel euitant angelorum autem
voluntates seu bonorum quos angelos dei dicimus
seu malorum quos angelos diaboli vel etiam
demonas appellamus sic et hominum bonorum vel scilicet
et malorum. **A**c per hoc colligitur non esse causas efficien-
tes omnino que sunt nisi voluntarias illi nature scilicet
que spiritus vite est. **N**am et aer iste seu ventus dicitur
spiritus sed quoniam corpus est non est spiritus vite. **S**pi-
ritus ergo vite qui viuificat omnia creatorque est
omnis corporis et omnis creati spiritus ipse est deus
Spiritus utique non creatur. **I**n eius voluntate sum-
ma potestas est que creator spirituum bonas volun-
tates adiuuat malas iudicat omnes ordinat
et quibusdam tribuit potestates quibusdam non tri-
buit. **S**icut enim omnium naturarum creator est ita
omni potentiam datur non voluntatum. **M**ale quippe
voluntates ab illo non sunt quoniam omnia extra naturam sunt
que ab illo est. **C**orpa igitur magis subiacent vo-
luntati que quedam nostris id est omnium animalium
mortalium et magis hominum quam bestiarum. **Q**uedam
vero angelorum sed omnia maxime dei voluntati

subdita sunt cui etiam voluntates omnes subijci-
untur quod non habent potentiam nisi quam ille conce-
dit. **C**ausa itaque rerum que facit nec fit deus est
alio vero et causa faciunt et fiunt sicut sunt omnes cre-
ari spiritus maxime rationales. **C**orporales autem
causae que magis fiunt quam faciunt non sunt in causa
efficientes numerate quoniam hoc patet quod ex
ipsis faciunt spirituum voluntates. **N**on igitur or-
do carum qui prescienti certus est deo id efficit ut
nichil fit in nostra voluntate cum in ipso carum
ordine magni habeant locum nostre voluntates.
Contendat ergo cicero cum eis qui hunc carum
ordine dicunt esse fatalem vel potius ipsum fati
nomen appellat quod abhorremus precipue propter
vocabulum quod non in re vera adiecit intelli-
git. **Q**uod vero negat ordine carum omnino esse
certissimum et dei presentia notissimum pro eum
quod stoici detestamur. **A**ut enim deum esse negat
quod quidem inducta alteri persona in libris de
deorum natura facere molitur est aut si esse con-
fiteretur deum quem negat prescium futurorum etiam
sic nichil dicit aliud quam quod ille dixit in sapiens in
corde suo non est deus. **N**am enim non est prescium omnino
futurorum non est utique deus. **Q**uapropter et vo-
luntates nostre tamen valent quantum deus eas valere
voluit atque presciuit. **E**t id quod quidem valent certissi-
me valent et quod factum sunt ipse omnino factum
sunt quod valent atque factum ille presciuit et
prescientia falli non potest. **Q**uapropter si mihi
fati nomen alicui rei adhibendum placeret magis
dicerem fatum esse infirmioris potentioris
voluntate qui eum habet in potentia quam illo cau-
satum ordine quem non vitato sed suo more
stoici fatum appellat arbitrium nostre voluntatis
auferris. **C**A. X.

Unde nec illa necessitas formidanda
est quam formidando stoici laborauerunt
causas rerum ita distinguere ut quodam
subtraheret necessitati quasdam subderent
atque in hiis quas esse sub necessitate noluerunt
posuerunt etiam nostras voluntates ne videlicet
non essent libere si subderent necessitati. **S**i enim
necessitas nostra illa dicenda est que non est in nostra
potestate sed etiam si nolumus efficit quod potest sicut
est necessitas mortis manifestum est voluntatem
nostram quibus recte vel propter amicitiam sub tunc ne-
cessitate non esse. **M**ulta enim facimus que si nolle-
mus non utique faceremus quo pertinet
ipsum velle. **N**am si volumus est si nolumus non
est. **N**on enim vellemus si nollemus. **S**i autem illa de
finire esse necessitas secundum quam dicimus necesse
est ut ita fit aliquid vel ita fiat nescio cur eam
timeamus ne nobis libertatem auferat volunta-
tis. **N**eq; enim et vita dei et presentia dei sub ne-
cessitate ponimus si dicamus necesse esse deus
semper viuere et cuncta prescire sicut nec potestas

eius minuit cum dicitur mori fallique non posse. Sic enim hoc non potest. ut potius si posset minoris esset utique peccatis. Redde quippe omnipotens dicitur qui tam mori et falli non potest. Deum enim omnipotes faciendo quod vult. non patiendo quod non vult. Ad ei si accideret. nequaquam esset omnipotes. Vnde propter re a quodam non potest. quia omnipotes est. Sic et cum dicimus. necesse esse ut cum volumus libero velimus arbitrio et verum proculdubio dicimus et non ideo ipsum liberum arbitrium necessitati subijcimus. que admittit libertatem. Sicut igitur nec voluntates. et ipse faciunt quod quod volendo facimus quod non fieret si nollemus. Nunc quod aut aliorum hominum voluntate nolens quicquid patitur etiam se voluntas valet. et si non illius tamen hominis voluntas sed potestas dei. Nam si voluntas tamen esse. nec possit quod vellet potentiore voluntate impediretur nec sic tamen voluntas nisi voluntas esset. nec alius sed eius esset qui vellet. et si non posset implere quod vellet. Vnde quod quod propter suam voluntatem patitur homo. non debet tribuere humanis vel angelicis vel cuiuscumque creati spiritus voluntati. sed eius potius qui dat peccatum volentibus. Non ergo propterea nihil est in nostra voluntate. quia deus presciuit quid futurum est in nostra voluntate. Non enim quod hoc presciuit nihil presciuit. Porro si ille qui presciuit quod futurum esset in nostra voluntate. non utique nihil sed aliquid presciuit. perfecto et illo presciciente aliquid est in nostra voluntate. Quo circa nullo modo cogimur. aut retenta prescientia dei. tollere voluntatis arbitrium. aut retento voluntatis arbitrio. deum quod neque est negare prescium futurorum. sed utrumque optedimur. utrumque fideliter et veraciter ostendemur. Illud ut bene credamus. hoc ut bene vivamus. Male autem vivitur fide deo non bene creditur. Unde absit a nobis eius negare prescientiam ut libere velimus. quo adiuvante sumus liberi vel erimus. Proinde non frustra sunt leges. obiurgationes. exhortationes laudes et vituperationes. quia et ipsas futuras esse presciuit et valet plurimum quantum eas valeturas esse presciuit. et pecces valet ad ea impetranda. quod se peccantibus necessarium esse presciuit et iuste pro merito bonis factis et peccatis supplicia constituta sunt. Neque enim ideo peccat homo quia deus illum peccaturum esse presciuit. imo igitur non dubitat ipsum peccare dum peccat. quia ille prescientia falli non potest non fatum non fortunam non aliquid aliud sed ipsum peccatum esse presciuit. Qui si nollet utique non peccat. sed si peccare noluerit etiam hoc ille presciuit

Ca. xj.

Deus itaque summus et verus cum deo suo et spiritu sancto. que tria unum sunt deus. unus omnipotens creator et factor. omnis aie atque omnis corporis. cuius sunt participatio ne felices quicumque sunt veritate non vanitate felices. qui

fecit hominem rationale animal ex aia et corpore. quod eum peccantem nec impunitum esse permisit. nec sine misericordia dereliquit. qui bonis et malis essentiam et cum lapidibus. vitam seminale etiam cum arboribus. vitam sensuale etiam cum peccatoribus vitam intellectualem cum solis angelis dedit. a quo omnis modus. omnis species. omnis ordo. a quo est mensura. numerus. pondus. a quo est quod quod natura aliter. cuiuscumque generis est. cuiuscumque existimatio est. a quo sunt semina formarum forme seminum morum. seminum atque formarum. qui dedit et carnis originem. pulchritudinem. validudinem. propagatorem fecunditatem. membrorum dispositionem salutem. concordiam. qui et aie in rationabili dedit memoriam sensum appetitum rationalem autem insuper mentem. intelligentiam. voluntatem. qui non solum celum et terram nec solum angelorum et hominum sed nec exigui et contemptibilis animatus viscera. nec avis pennulam. nec herbe flosculum. nec arboris folium sine suarum partium convenientia et quadam veluti pace dereliquit nullo modo est credendus regna hominum et omnium dominatorem et servitutes. a sue prudentie legibus alienas esse voluisse.

Dominus de videamus propter quos romanorum mores. et quam ob causam deus verus ad augendum impium adiuvare dignatus est. in eis peccata sunt etiam regna terrena. Quod ut absolutius differere possemus ad hoc pertinentem. et superiorem librum conspeximus quia in hac re peccata nulla sunt eorum deorum. quos et rebus nugatoris colendos putarunt. et peccatis voluit partes superiores quas hucusque perduximus de facti ratione tollenda ne quicquam cui iam persuasum esset non illorum deorum cultu romanum impium propagatum atque servatum. nescio cui fato potius id tribueret. quam summi dei potentissime voluntati. Veteres igitur peccatis romani. quantum eorum doctores commendat historia. quamvis ut alie gentes ex parte una populi hebreorum deos falso colerent. et non deo victimas sed demonibus imolarerent. tamen laudis auidi. pecunie liberales erant gloriamentes divitias honestas volebant. hac ardentissime dilexerunt. propter hanc vivere voluerunt. pro hac et mori non dubitaverunt. et etiam cupiditate habent unius ingenti cupiditate perferunt. Ipsam demum patriam suam. quam servare videbatur niglorium dignari vero atque impare gloriosum. plus omnino studio liberam. demum deum esse occupaverunt. Nunc est quod regalem dominatorem non ferentes. annua impia bimosa impatores sibi fecerunt. quod eos siles appellati sunt a consulendo non reges a dominum a regnando atque dominando. cum et reges utique a regendo dicitur melius videantur quam regnum a regibus. reges autem ut dicitur est a regendo sed factus regius non disciplina putata est regentis vel tenuolentia consulentis sed supbia dominantis

Expulso itaq; rege tarquinio et osulibus insti-
tutis secutum est. quod idē auctor in romano /
rum laudib; posuit. q; ciuitas incredibili me-
moratu adepta libertate qntū breui creuerit
tanta cupido glorie inceserat. **I**ta ergo lau-
dis auditas et cupido glorie multa illa mi-
randa fecit. laudabilia sc; atq; gloriofa m ho-
minū existimatiōem. **L**audat idem salustius
epibus suis magnos q; pelaros viros. Mar cū
cathone et gatu cesare dicēs. q; diu illa res-
publica nō habuit quēquā virtute magnum
sed sua memoria fuisse illos duos ingēti. **H**u-
te diuersis morib;. **I**n laudib; aūe cesaris po-
suit q; sibi magnū impium exercitū bellus no-
uum exoptabat. vbi virtus emitescere posset
Ita fidebat in votis viroz virtute. magno-
rum vt excitaret in bellū miserās gentes. et
flagello ageraret bellona sangumeo. ut esset
vbi virtus eoz emitesceret. **H**oc illa pfecto
laudis auditas et glie cupido faciebat. **A**mo-
re itaq; pmitus libertatis post etiā dñatiōis
et cupiditate laudis et glorie. multa magna
fecerūt. **R**eddit eis vtiusq; rei testimonium
etiā poeta insignis illoz. **I**nde q; ait. **N**ec
non tarquinū et edū. porfenna iubebat accipe
ingentisq; vitem obsidiōe pmebat. **E**ne ade i-
ferrū p libertate ruebāt. **T**ūc itaq; magnus
illis fuit aut fortit emoti. aut lictos viuere.
Sed cum esset adepta libertas tāta cupido
glorie inceserat vt parū eēt sola libertas nisi
et dñatio q̄reret. dum p magno haberet. qd
velud loq̄nte ioue idē poeta dicit. **M**ūn aspe-
ra iuno que mare nūc terasq; metu celumq;
fatigat. osilia i meli; referet. mecuq; fouebit
Romanos rerū dños gentēq; togatas. **S**ic
placitū veniet lustris labentib; etas. cum do-
mus assarici phibitā clarasq; micenas. serui-
tio pmet ac victis dñabit argis. **Q**ue quide;
virgilius iouem inducēs tanq; futura pdicē-
tem ip; iam facta recolebat cernebatq; p̄sentia.
Verum p̄pterea omemorare illa volui ut
oñderem dñatiōem post libertate se habuisse
romanos vt in eoz magnis laudib; ponere ē
Hinc est et illud eiusdē poete. q; cum artibus
aliarū gentiū eas ipsas pprias romanoz ar-
tes regnādi atq; impandi et subigēdi ac des-
bellandi populos anteponēt ait. **E**xcedēt alij
spirātia mollius era. **C**redo eq̄de; viuos du-
cent de matrore vultus. **D**rabūt cās melius
celiq; meatus describēt radio et surgētia fi-
dera dicent. **T**u regere impio p̄p̄os romani
memēto. **H**ec tibi rūt artes. paci q; imponē
mozēs. **P**arere subiectis. et de bellare super-
bos. **H**as artes illi tāto p̄tius exercebāt. qn
to minus se voluptatib; dabāt. et eneruatio
ni animi et corpis in ocupiscēdis et augēdis

diuitijs et illas morib; corrupēdis. rapien-
do miseris ciuib;. largiēdo scēmicis turpibus
Vide qui tales iam mox labe supabāt. atq;
abūdabāt qn̄ scribebat ista salusti;. canebat
q; virgilius nō illis artib; ad honorē et glori-
am. sed dolis atq; fallacijs ambiebāt. **V**ñ id
dicit. **S**ed p̄mo magis ambitio q; auaricia
aios hoim exercebat. qd tñ viciū propi; vir-
tuti erat. **N**am gliam honorē imperiū bonū et
ignauus eque sibi exoptāt. **S**ed ille inq̄t ve-
ra via nitit. huic q; bone artes desūt. dol atq;
fallacijs otēdit. **N**ec sūt ille bone artes. p vir-
tutem sc; non p fallacē ambitōem ad honorē
et gliam et imperiū puenire. q tñ bonū et igna-
uus eque sibi exoptāt. **S**ed ille id est bonū ve-
ra via nitit. **V**ia virtus est. qua nitit tanquā
ad possessionis finē id est ad gliam honorē et
impium. **H**oc in fitū habuisse romanos. et deo-
rum apud illos edes imdicāt. quas oñiū dñiss-
mas ostituerūt virtutis et honoris p dijs ha-
bentes que danē a deo. **V**nde intelligi potest
quē finem volebāt esse virtutis et quo eā refe-
rebāt qui boni erāt ad honorē sc;. **N**am mali
nec habebat eā. quāuis honorē hōe cupent
quē malis artibus conabant adipisci. id ē do-
lis atq; fallacijs. **M**elius laudat est cato. **P**e-
illo q; ait. **Q**uo min; petebat gloriā eo ma-
gis illū seq̄batur. quādo qdem glia est cuius
illi cupiditate flagrabāt iudiciū hoim bene d
hoibus op̄mantū. **E**t iō melior est hō. que
humano testimonio otenta non est. nisi cōsci-
entie sue. **V**nde dicit ap̄ls. **Q**uā et glia nostra
hec est testimonij conscientie nostre. **E**t alio lo-
co. **H**opus aūe suū p̄bet vnūq; q; et tūc in sel-
metipō tñ gliam hēbit. et non in alto. **G**lori-
am ergo et honorē et imperiū que sibi exopt-
tabant et q; bonis artib; puenire nitēbantur
boni non debet se q; virtus sed ip̄a virtutē. **N**e-
q; em̄ est vera virtus. nisi que ad eū finem tē-
dit. vbi est bonū hois. quo melius nō est. **V**ñ
et honores quos petiuit catho. petere nō de-
buit. sed eos ciuitas ob ei; virtutē nō petēt
dare. **S**ed cum illa mediā duo romani essent
virtute magni. cesar et catho lōge hōtus ca-
thonis veritati vid; p̄m q̄oz fuisse q; cesaris
Proinde qual esset illo tpe ciuitas et ante a q;
lis fuisset. vi deam; in ip̄a sententia cathonis
Nolite inq̄t existimare maiores nrōs armis
rempublicā ex pua magnā fecisse. **S**i ita ess;
multo pulcerimā eam nos haberemus. q; p̄pe-
sōciōz atq; ciuiū p̄te ea armoz et equozum
maior copia nobis q; ill est. **S**ed alia fuere q;
illos magnos fecerūt. que nobis nulla sūt do-
mi industria foris iustū iperium. anim; in cō-
sulendo liber neq; delictō neq; libidinio ob-
noxius **P**ro his nos habemus luxuriam atq;

auariciā publice egestate in puati opulentiā
laudam? diuitias sequimur iertiā. Inter bo
nos et malos discrimē nullū. oia virtutis p̄mia
ambitio possidet. Neq; mirū vbi vos separa
tim sibi q̄sq; ofliū capitis. vbi domi volupta
tib; hic pecunie aut gratie seruitis eo fit vt
impet? fiat in vacuā rempublicā. Qui audit
hec cathonis verba. siue salustij. putat quas
les laudant romani veteres omnes eos tales
tūc fuisse vel plures. Non est ita. Alioq̄n ha
non esse ne que ipse itē scribit. ea que omemo
raui in sc̄do libro hui? operis. vbi dicit iniuri
as validioz et ob eas discessionē plebis a p̄ri
bus aliasq; discessionē domi fuisse iam inde a
p̄ncipio neq; amplius quo et modesto iuē actū
q̄ expulsis regib; q̄z diu metus a tarq̄nio fu
it. donec bellū graue quod p̄pter ipm cū etru
ria fuerat susceptū fini ret. postea vero seruz
li impio p̄res exercuisse plebē. regio more ver
terasse. a gro pepulisse. et ceteris exptibus. so
los egisse in imperio. quarū discordiaz dum
illi dñari vellēt isti seruire nollēt. sinez fuisse
bello punico sc̄do. q; rursus met? grauis ce
pit vrgerē atq; ab ill' p̄turbatōnib; alia ma
iore cura cohibere animos inq̄etos. et ad con
cordiā reuocare ciuile. Sed p̄ quosdam pau
cos qui p̄ suo mō boni erāt magna admistra
bant. atq; illis toleratis atq; t̄patis mal' pau
corum bonoz p̄uidētia res illa crescebat. sic
idem historicus dicit multa sibi legēti. et au
diēti que popul? roman? domi. militieq; ma
ri atq; terza p̄lata facinora fecerit libuisse se
attendē que res maxime tanta negocia susti
nuisset. qm̄ sciebat se penūo pua manu cū ma
gnis legionib; hostiū ostendisse romanos. co
gnouerat p̄uis copijs bella gesta cum opulē
tis regib; sibiq; multa agitanti ostare dixit
paucorū ciuiliū egre giā virtutē cuncta p̄tata
uiss. eoq; factū vt diuitias paupertas multitu
dinem paucitas superaret. Sed postq̄ luxu at
q; v̄sida inq̄t ciuitas corrupta est. rursus res
publica magnitudine sua imp̄torū atq; ma
gistratū vicia ostētabat. Paucorū igitur
virtus ad gl̄iam honorē imperiū vera via id
est ip̄a virtute mētētiū. etiā a cathone lauda
ta est. Hinc erat domi industria quā omemo
rauit catho. ut erariū esset opulentū. reuues
res puate. Vnde corruptis morib; viciū ecō
trario posuit publice egestate puatim opulē
tiam. Quāobzē cum diu fuissent oriētis r̄gna
illustria. voluit de? et occidētale fieri quod tē
pore esset posterū. sed ip̄erij latitudine et ma
gnitudine illustri? idq; talib; potissimū con
cessit hoibus ad domāda grauiā mala multa
maloz gentiū q̄ cā honoris laudis et glorie
ofiluerūt patrie. in qua ip̄am gl̄iam require

bant. salutemq; ei? saluti sue p̄ponere nō du
bitauerunt. p̄ isto vno vicio id est amore lau
dis. pecunie cupiditate et multa alia vicia cō
primentes.

NAm sanius videt. q̄ et amorez laudis
viciū esse cognoscit. quod nec poetā
fugit oratiū q̄ ait. Laudis amore tu
mel. sūt certa piacula que te ter pure lecto pō
terant recreare libello. Itēq; in carmine liri
co. ad rep̄mendā dñandi libidimē ita cecinit
Lati? regnes audidū domādo sp̄m qm̄ si libi
am remotis gadib; iūgas. et vterq; penus
seruiat vni. Verūtū q̄ libidines turpiores. si
de pietatis ip̄et ato sp̄sancto et amore intel
ligibil' pulcritudis non refrenāt. meli? saltez
cupiditate humane laudis et gl̄ie. non q̄dem
iam sancti. sed min? iā turpes sūt. Et iā tulus
hinc dissimulare non potuit. in eisdem libris
quos de republica sc̄psit. Vbi loq̄tur de insti
tuendo p̄ncipe ciuilitatis. quem dicit alendū eē
gl̄ia. et ofeq̄nt et omemorat maiores suos mī
ta mira atq; p̄clara gl̄ie cupiditate fecisse
huic igit vicio nō solum nō resistebāt. verū
etiā id excitādum et accendendū esse cense
bāt. putātes hoc vtile esse reipublice quāq̄m
nec in ip̄is p̄bie libris tull' ab hac peste dif
simulet vbi eā luce clari? oficeat. Cum em̄ d̄ stu
dijs t̄libus loquerēt que vtiq; sedanda sunt
sine veri boni nō venositate laudis humane
hāc intulit vlem generalēq; sniam. Vonos
alit artes omnesq; accendunt ad studia glo
ria. iacentq; ea semp que apud quosq; ip̄o
bantur

Hic igit cupiditati meli? resistitur si
ne dubitatōe q̄ cedat. Vato enī q̄
q̄z est d̄o filioz quāto et ab hac imū
dicia mudior. Que i hac vita et si nō sūdital
eradicaē ex corde q; et pene pficiētes aios
temptare nō cessat saltem cupiditas gl̄ie su
peret dilectōe iusticie. Vt si alicubi iacent. q̄
apud quosq; ip̄obant. si bona. si recta sūt. et
ip̄e amor humane laudis erubescat. et cedat
amori vetatis. Tam em̄ est hoc viciū inimicū
pie fidei si maior i corde sit cupiditas glorie.
q̄z dei timor. v' amor vt dñs diceret. Quomō
potestis credē gl̄iam abinūcē expectātes. et
gl̄iam que a solo deo est nō q̄rentes. Item de
q̄busdam q̄i eum crediderāt et verebant pa
lam ofiteri. ait euāgelista. Dilexerūt gloriāz
hoim magis q̄z dei. Quod sci apli nō fecerūt
Qui cum i hīs locis p̄dicaret xp̄i nomen. vbi
non solū ip̄obāt sicut ille ait. iacetq; ea sem
per que apud quosq; ip̄obatur. verum etiā
sūme detestatōnis habebat tenētes qd̄ audi
erant a bono mḡto eodēq; medicamento
si q̄s me negauerit corā hoibus negabo eum

cor: a pre meo q̄ in celis est v̄l cor: angelis dei
inē maledicta et obprobria. inter grauissimas
psecuciones crudelēq; penas nō sunt deterriti
a p̄dicacōne salutis hūane. tāto fremitu offē
siois hūane. Et quo eos diuina faciētes. atq;
dicētes dīcēq; viuētes. detellatis quodā mō
cordibus duris atq; introducta pace iusticie
ingēs in ecclesia xpi gloria osecuta ē. nō in ea
tāq; i sue virtutis fine quieuerūt. s; eā q; ipsam
ad dei gloriā referētes. cuius gr̄a tales erāt
isto q; fomite eos quib; osulebāt ad amorē il
lius a quo et ipsi tales fierē accēdebāt. Nāq;
ne ppter humanā gloriā boni essent. docue
rat eos magister illoz dīcēs. **C**auete facere
iusticiā vestrā corā hominib; . vt videamī ab
eis. alioqui mercedē non habebitis apud pa
trem vestrū q̄ est in celis. Sed rursus ne hoc
p̄serte itelligētes hoib; placere metuerent.
minusq; p̄desent latendo q; boni sūt demō/
strāz quo sine innotescere dberēt luceāt in q̄t
opa vestrā corā hominib; . vt videāt bona
facta vestrā. et glorificent patrē vestrū q̄ in
celis est. Non ergo vt videamī ab eis id est
hac intēcōne vt eos ad vos ouerti velitis. qz
nō p vos aliqd estis. s; vt gl̄ificēt p̄m v̄m
q̄ in cel est. atq; oīsi fiat qd̄ estis. Hoc se cuti
sūt martires q̄ sceuolas et curcios et decios nō
sibi inferēdo penas. s; illatas ferēdo et virtute
vera qm̄ vera pietate et innūabili multitudine
suparūt. S; cū illi essent in ciuitate trena qui
bus p̄p̄tererat oīm p̄ illa officioz finis ico
lomitās ei; et regnū nō in celo s; in t̄ra non in
vita etnā s; in decēssioe morientū et successio
ne morituroz. qd̄ aliud amarent q̄ gl̄iam. q̄
volebāt etiā p̄ mortem tāq; viuere in ore lau
dantiū

Quib; gnō erat datur; de; vitā etnā
cū scis angel suis in sua ciuitate cele
sti ad e; societate pietas vera p̄ducit. q̄ non
exhibet seruitutē religionis quā latrā greci
vocāt nisi vni vero deo si neq; hāc eis trena;
gl̄iaz excellētissimi impij ocedim; . nō reddere ē
merces bonis artib; eoz id est virtutib; . q̄b;
ad tātā gl̄iam puenire nitebant. De talibus
em̄ q̄ p̄ hoc boni aliqd̄ facē vident vt glori
ficent ab hoib; etiā dñs ait. **A**mē dico vobis
p̄ceperūt mercedē suā. Sic et isti puatas res
suas p̄ re coi. hoc est republica et p̄ ei; erario
orēpserūt. auaricie restiterūt. osuluerūt p̄ie
osilio libero neq; delicto fm̄ suas leges neq; li
bidim; obnoxij. **H**is oib; artib; tāq; hāc via
nisi sūt ad honores. impij. gl̄iam. honorati
sūt in oibus fere gētib; impij sui leges impo
suerūt multis gentib; . hodieq; lris et histo: sa
gloriosi sūt pene in oibus gentib; . **N**ō est qd̄
de sumi et veri dei iusticia oq̄rant. p̄ceperūt

mercedem suā

¶ **C**a. xvij
Quere autē scōzū lōge alia est et iaz h
obprobria sustinētū p ciuitate dei q̄
mūdi h; dilectoribus odiosa est. **G**l
la ciuitas sempiterna est. **S**ibi null; orit. qz nul
lus morit. **S**ibi est hā et plena felicitas. n̄ dea
s; donū dei. **S**i fidei pign; accepim; . quādiu
pegrinātes ei; pulcritudi suspiram;. **S**ibi n̄
orit sol sup bonos et malos. s; sol iusticie lolol
p̄tegit bonos. **S**ibi nō erit magna industria
ditare publicū erariū puatis reb; angustis.
vbi thesaur; cois est veritatis. **P**roinde nō
solū vt talis merces talib; hoib; redderetur
romanū impiū ad hūanā gl̄iam dilatātū est
verū etiā vt ciues etne illius ciuitatis q̄m diu
h; pegrinānt. diligēt et sobrie illa intueatur
exempla. et videāt q̄nta dilectō debeāt etne pa
trie p̄t vitā eternā. si em̄ a suis ciuib; trena
dilecta est. ppter hoim gl̄iam.

¶ **C**a. xvij.
Quāntū em̄ p̄tinet ad hāc vitā morta
liū. q̄ paucis dieb; ducit et finit qd̄ in
terest sub e; im pio viuat hō mortu
rus. si illi q̄ impant ad impia et imiq; nō cogāt.
Aut hō aliqd̄ nocuerūt romani gētib; . q̄b;
subiugatis imposuerūt leges suas. nisi qz id
factus est ingēti strage belloz. **N**ō si ocordit
fieret. idipm̄ fiet meliore successu s; nulla esset
gloria triūphātū. **N**eq; em̄ romani non vi
uebāt sub legib; suis. q̄s ceteris imponebāt
Hoc si fiet sine mātē et bellona ut nec victoria
locū h̄et neie vincēte. vbi nēo pugnauat nō
ne romanis et ceteris gētib; vna est; eadēq;
oditō. **P**resertim si mox fiet qd̄ postea ḡtissi
me atq; hūanissime factū est. vt oēs ad roma
nū iperū p̄tinetes societate accipent ciuita
tis et romani ciues eēt ac sic eēt oīm qd̄ erat
aū paucoz. tū qz plebs illa q̄ suos agros nō
h̄et d̄ publico viuēt. q̄ pastus ei; p̄ bonos ad
ministratores reipublice grati; a ocordibus p̄
stare q; victis extorq̄ret. **N**ā qd̄ in f̄it ad in
colomitate bonosq; mores ipsas certe hoim
dignitates qz alij vicerūt alij victi sūt oīno n̄
video p̄ter illū gl̄ie hūane inanimissimū fastū in
quo p̄ceperūt mercedē suā q̄ eius i genti cu
pidine arserūt. et i gentia bella gesserūt. **N**ū;
qd̄ ei illoz agri tributa nō soluūt. **N**unq̄d eis
l; discē qd̄ alijs nō l;. **N**unq̄d nō multi senato
res sūt in alijs terris. q̄ romā ne facie q̄d; no
rūt. **C**olle iactantiā. et omnes hoies quid sūt
nisi hoies. **N**ō si puer fitas seculi admittēt vt
honoratores eēt qz meliores. nec sic p̄ ma
gno haberi debuit honor hūanus. qz nullius
est p̄deris fumus. **S**; vt amur etiā in hīs re
bus bñficio dñi dei n̄i osideremus q̄nta orem
p̄ferint q̄ ptulerint q̄s cupiditates subegit
p̄ hūana gl̄ia. qui eā tanq; mercedē talium

virtutū accipe meruerūt. et valeat nobis etiam ad opprimēdā supbiā. ut cū illa ciuitas in qua nobis regnare pmissum est tūc ab hac distet q̄ntū distat celū a terra. a tpali leticia vita eterna ab manib⁹ laudib⁹ solida glia. a societate mortaliū societas angeloz. a lumine solis et lune. lumē eius q̄ fecit solē et lunas n̄ sibi magnū fecisse videant t̄ate p̄ie ciues. si p̄ illa adipiscēda fecerit boni opis aliqd̄ v̄l mala aliqua sustinuerit. cū illi p̄ hac t̄ena iā adepti tanta fecerit tāta p̄pelli sint. p̄fertim q̄ remissio p̄ctoz q̄ ciues ad eternā colligit patriā. h̄z aliqd̄ cui p̄ vmbriā q̄ndam sile fuit asilū illud romuleū. quo multitudinē qua illa ciuitas oderet. quozlibet delictoz ogrega / uit impunitas

Ca. xviii.

Quid ergo magnū est p̄ illa etna celestiq̄ p̄ia cūctā seculi h̄z quālibet iocūda blādīmēta orēnē. si p̄ hac tpali atq̄ terrena filios brut⁹ potuit et occidere. q̄d illa facē neiem cogit. h̄z certe difficult⁹ ē filios interimē q̄ p̄ ista faciendū est ea que filijs ogregāda videbant atq̄ seruāda v̄l donare paupibus vel si existit tēptatō q̄ id p̄fide atq̄ iusticia fieri opellat amittē f̄ felices ei vel nos vel filios n̄ros nō diuitie terrene faciunt. aut nobis viuētib⁹ amittendē. aut nobis mortuis a q̄bus nescimus. vel certe a q̄b⁹ nolimus possidēde. s̄ deus felices facit. qui est mentū vera opulētia. h̄z tūc aut q̄ filios occidit. infelicitatis p̄hibet testimoniū etiā poeta laudator. **A**it enī. **N**atosq̄ p̄ noua bella mouētes ad penā pulcra p̄ libertate vocauit. **I**nfelix vt cuiq̄ ferēt ea facta mimos. **S**ed versu seq̄nti osolatus est infelicē. **V**icit amor patrie laudūq̄ imensa cupido. **H**ec sūt duo illa libertas et cupiditas laudis hūane. q̄ ad facta opulit mirāda romanos. **S**i ḡ p̄ libertate mortuoz et p̄ cupiditate laudū q̄ amor talib⁹ expe tūc. occidi filij a p̄ie potuerunt. q̄d magnū est si p̄ vera libertate q̄ nos ab iniq̄tatis et mortis et diatoli dñatu liberos fac. nec cupiditate hūanaz laudū s̄ caritate liberandoz hoim. nō a tarq̄nio rege s̄ a dmonib⁹. demonū p̄ncipe nō filij occidunt s̄ xp̄i paupes inē filios oputant. **S**i ali⁹ et rōn⁹ p̄ncip̄ cognosce totq̄ filij nō q̄ oīa p̄iam. s̄ et p̄ p̄ia. t̄n q̄ oīa impiū suū id ē oīa quod impauerat p̄ impator ab hoste puocatus iuuenili ardore pugnaerat. licet viciss̄ occidit ne plus mali esset in exēplo impij otempti. q̄m boni in glia hostis occisi. ut q̄d se iactent qui p̄ immortalis patrie legib⁹ oīa que m̄to minus q̄ filij diligunt bona terrena otempt. si furius camillus etiam in gratam p̄iam. a cuius ceruicibus acerrimoz hostiū v̄genti us

fugum depulerat damnatulq̄ ab emulis fiterat. a gallis iterū liber auit. quia nō habebat potiores vbi posset viuere glifus. cur extolatur velut grande aliqd̄ fecerit. qui foite in ecclesia ab inimicis carnalib⁹ grauissimā ex honoratōnis passus iniuriam nō se ad ei⁹ hostes hereticos trāstulit aut aliquā oīa illaz ip̄e heresim odidit sed eam poti⁹ quātum valuit ab hereticoz p̄nciosissimā p̄auitate defendit. cum alia nō sit vbi viuatur in hoim glia sed vbi vita acq̄rat eterna. **S**i mucius vt cū porfenna rege pax fieret. qui grauissimo bello romanos p̄mebat. quia porfennam ipsuz occidere non potuit. et p̄ eo alterū deceptuz occidit in ardente aram ante eius oculos dexteram extendit dicens multos sed tales qualem illum videret. in eius exitiū coniuasse. **E**t ille fortitudinem et diuinitatem talis phozeseens sine vlla dilatoe se ab illo bello facta pace compescuit. q̄s regno celoz imputaturus est merita sua si p̄ illo non vnam manū neq̄ s̄ sibi vltro faciens. sed p̄fēq̄ntē aliquo paties torum flammis cozp⁹ impenderit. **S**i curti⁹ armatus equo cito in abruptū hiatus terre se p̄cipitem dedit. deoz suozum oraculū huius qui iusserat vt illic id quod romani haberent optimū mitteretur. nec aliud intelligere potuerūt q̄ vitis armisq̄ se exerehere vnde videlicet oportebat vt deoz iussis in illum mitteritum vir p̄cipitaretur armatus. q̄d se magnum p̄ eterna patria fecisse dicitur est. q̄ aliquem fidei sue passus inimicum nō se vltro in talem mortē mitterens sed ab illo missus obierit. quando quidem a domino suo eodemq̄ rege patrie sue certius oraculum accepit. nolite timere eos qui corpus occidunt. animam autem non possunt occidere. **S**i se occidendo certis verbis quod ammō oscrantes de cijde uouerūt vt illis cadentibus et iram deozum sanguine suo placantib⁹ romanus liberare exercitus. nullo modo superbient sci m̄tires tanquā dignum aliqd̄ p̄ illius patrie fecerit p̄ticipa. oīe vbi eterna est et vera felicitas. si vsq̄ ad sui sanguinis effusionem nō solum suos fratres pro quibus fundebatur. verum et ipsos inimicos a quibus fūdebatut sicut eis preceptum est diligentes caritatis fide et fidei caritate certarunt. **S**i marcus puluillus dedicans edem iouis. iunonis. nimerue. falso sibi ab inuidis morte filij nunciata. vt illo nūcio perturbatus abcederet atq̄ ita dedicata uomis gloriā collega eius conquiret. ita contempit vt eum etiam proijci in sepulchrum iuberet. et sic in eius corde orbicatis dolorem glorie cupiditas vicerat. quid magnū se per euāgelij sci p̄dicatōis q̄ ciues supne p̄ie de

diuersis liberant et colligunt erroribus fecisse
dicitur est. cui dominus de sepultura patris sui solli-
cito ait. se quere me sine mortuos sepelire mortu-
os suos. **S**i marcus regulus crudelissimos ho-
stes iurando ne falleret. ad eos ab ipa roma re-
uersus est. quoniam sicut romanis cum tenent volenti-
bus respondisse ferret. pestea quibus a fratribus seruerat dig-
tatez illic honesti ciuis hunc non posset eumque car-
thagineses quoniam contra eos in romano senatu
egerat. grauissimis supplicijs necauerunt. qui
cruciat non sunt pro fide illius prope otendendi ad
beatitudinem fides ipa producit. **A**ut quod retribu-
etur domino pro oibus que retribuit. si pro fide que illi
debet talia fuerit homo passus. qualia pro fide quam
prociouissimis inimicis debet passus est regu-
lus. **N**on se autem audebit extollere de voluntaria
paupertate christianus. ut hunc vite peregrinatorem ex-
peditor ambulat viam que producit ad patriam. vbi
vere diuitie de ipse est. cum audiat vel legat
lucium valerium qui in suo defunctus est solatus vsque
adeo fuisse pauperem. ut nummis a populo
collatis eius sepultura curaret. audiat vel le-
gat quantum cincinnati cum quatuor iugera posside-
ret. et ea suis manibus coleret. ab aratro esse ab-
ductum ut dicitur. fieret maior. ut atque honore
quod solus videtur. hostibus ingentem gloriam oscu-
tum esse in eadem paupertate mansisse. **A**ut quod se
magnum fecisse predicabit. qui nullo primo mundi
hunc fuerit ab eterne illius prope societate sedu-
ctus. cum fabricium didicerit tatis muneribus
pyrrum regis propterea. promissa etiam quarta parte re-
gna romana ciuitate non potuisse diuelli. ibi
que in sua paupertate prout manere maluisse.
Non illud quod republicam id est repleti. rem prope
rem eodem cum habent opulentissimam atque ditissi-
mam. sic ipsi in suis domibus pauperes erant. ut qui
das eorum qui iam bis solus fuisset ex illo senatu to-
minum pauperem pellere notatorem censoria. quod de
cem pedo argenti in vasis habere optus est. ita id
ipsi pauperes erant. quorum triumphis publicum di-
tabat erarium. **R**one omnes christianam que excellentiore
proposito diuitias suas eodem faciunt secundum quod scriptu-
tum est in actibus apostolorum ut distribuatur unicui-
que sicut cuiusque opus est. et nemo dicat aliquid pro-
pium si sint illis omnia coia. intelligunt se nulla ob-
hoc ventulari optere iactantia id faciendo pro ob-
tinenda societate angelorum. cum pene tale illi ali-
quod fecerint pro seruanda gloria romanorum. **N**ec
et alia si qua homini repiunt in lais eorum qui sic in
notescunt. qui tantum fama predicant. nisi roma-
num impium loque lateque porrectum. magnificis
succesibus augere. **P**roinde pro illud impium tan-
latum tamque diuturnum. viroque tantorum virtul-
tibus proclax atque gloriosum. et illoque inter omni mer-
ces quam quebat est reddita. et nobis proposita
necessarie coionis exempla. ut si virtutes quorum

iste utique filios sunt. quas isti pro ciuitatis tre-
ne gloria tenuerunt. pro dei gloriosissima ciuitate non
tenuerim pudore propter amur. si tenuerim su-
perbia non extollamur. quoniam sicut dicit apostolus in-
digne sunt passionibus hunc prope ad futuram gloriam
que reuelabit in nobis. **A**d humanam vero gloriam
punitusque prope satis digna vita existimabat il-
laz. **V**nde etiam iudei qui christum occiderunt reuelan-
te testamento nouo quod in veteri velatum fuit
ut non propter terrenis et temporalibus beneficijs que diuina pro-
uidencia pro mixte bonis malisque procedit. sed pro
eterna vita muneribusque prope uis et ipsi pro
ne ciuitatis societate colat deo vnde et verus.
reddissime istorum glorie donati sunt. ut hinc que quali-
buscunque virtutibus terrenam gloriam que fuerunt et
ad qui fuerunt vincerent eos que magnis vicijis
datore vere glorie et ciuitatis eterne occiderent.
atque respuerunt. **C**apitulum xix.

Interest sane. in cupiditate habere
glorie. et cupiditate diuinitatis. **N**am
licet proliue sit ut que humana gloria nimi-
um delectat et etiam diuini ardent affectet. tamen que
vera licet humanam laudem gloriam occupant
dat opam bene iudicantibus non displicet. **S**unt enim
multa in moribus bona de quibus multi bene iudi-
cant. quoniam multi non habent. **P**er ea bona
more nituntur ad gloriam et impium vel diuinitatis
de quibus ait salustius. **S**ed ille vera via nititur. quod
quis autem sine cupiditate glorie qua verum homo
bene iudicantibus displicet diuini atque impare desi-
derat. etiam propter scelerata quod plerumque ob-
tinere quod diligit. **P**roinde que gloriam occupant
aut vera via nititur. aut certe dolis atque fallacijs
atque volens bonum videri esse quod non est.
Et ideo virtutes habent magna virtus est otendere
gloriam. quod otentus eius in oculo dei est. iudi-
cio autem non apud humano. **N**am quod enim fecerit ad
oculos hominum quo glorie otentus appareat ad
maiorum laudem hoc est ad maiorum gloriam facere
si credat. non est vnde se suspicatum sensibus alio e-
tiam suspicatur ostendat. **S**ed que otentus iudicia lau-
dantium otentus etiam suspicatum temeritate. **Q**uoniam
tamen si vere bonus est non otentus salutem. **N**am tanta
iusticia eius est qui de spiritu dei virtutes habet.
ut etiam ipos diligit inimicos. et ita diligit ut
suos ocores vel detractores velit correctos
habere ocores. non in eterna patria sed supna. **I**n
laudatoribus autem suis quamuis prope dat quod
eum laudat non tamen prope pendit quod amat. nec eos
vult fallere laudantes ne decipiat diligentes. **I**o-
que inquit ardent ut potius ille laudetur a quo
hunc homo que quod in eo iure laudat. **N**am autem glorie
otentus diuinitatis est auidius bestias superat. si
ue crudelitatis vicijis siue luxurie. **T**ales que de
romani fuerunt. **N**on ei cura existimat omnis am-
sa diuinitatis cupiditate caruerunt. **M**ultos fies

fuisse p̄die historia. Sed huius victi sumi-
 tem ⁊ q̄si arcē q̄ndā nero cesar p̄m⁹ obtinuit
 c⁹ fuit tāta luxuries ut nihil ab eo putaretur
 virile metuendū. tāta crudelitas vt nil molle
 habere credere si nesciret. Etia talib⁹ malis
 tū dñand⁹ ip̄tās nō dat nisi sumi dei puidētia
 q̄n res hūanas iudicat t̄lib⁹ dñis dignas. S⁹
 apte de hac re vox dīna est loq̄nt⁹ dei sapia
 p̄ me reges regnāt. et tirāni p̄ me tenent trāz.
 Sed ne tirāni nō pessimi atq; improbi t̄ges
 s⁹ veteri noie fortes didi existimēt vñ ait vir-
 gilius ps mibi pacis erit dextrā tetigisse ti-
 ranni. aptissime alio loco de deo dictū est qz
 regnare facit hoīem ipocritā p̄ pueritate
 p̄li. Quāobzē q̄uis vt potui satis exposueri
 qua cā de⁹ vnus ver⁹ et iustus. romanos s̄m
 quandā formā terrene ciuitatis bonos adiu-
 uerit. ad tāti impij gl̄iam oseq̄ndā. p̄tē tamē
 et alia cā esse latēior p̄tē diuisa merita gñis
 hūani deo magis nota q̄ nob. duz illud ostet
 int̄ oēs vr̄ acie pios. neiem sine vera pietate
 id est veri dei vero cultu verā posse h̄re vtu-
 tem nec eā verā esse q̄n gl̄ie seruit hūane. eos
 tū q̄ ciues nō sūt ciuitatis eterne q̄ in sacris li-
 teris n̄tis dī: ciuitas dei vtiliores esse terne ci-
 uitati q̄n h̄nt virtutē vel ip̄am q̄ sine ip̄a. Al-
 li autē q̄ vera pietate p̄diti h̄nt viuūt si h̄ac sci-
 entia regēdi p̄pos osecrati sūt. nil est facilius
 reb⁹ hūanis quā si deo miserate h̄ant p̄tē
 Tales aut hoies virtutes suas q̄nta scuz in
 hac vita p̄nt h̄re nō tribuūt nisi gr̄e dei q̄ eas
 volētib⁹. petētib⁹. credētib⁹ dederit. simlq;
 intelligūt q̄ntū sibi deest ad p̄fctōez iusticie
 qual̄ est in illoz sanctoz angeloz societate
 cui se mitunt aptare. Quātūlibet aut laudetur
 atq; p̄dicet⁹ vtus q̄ sine vera pietate fuit ho-
 minū gl̄ie nequa q̄ scōzū exiguīs imitns opa-
 randa est. quoz spes posita est in gr̄a et mi-
 sericordia veri dei. ¶ Ca. xx

Plent p̄bi q̄ sine tom hūani ip̄a vir-
 tute ostituit. ad ingerendū pudorē
 q̄busdā p̄bis q̄ virtutes q̄dem p̄bāt
 sed eas voluptatis corp̄alis sine metuunt. ⁊ il-
 lam p̄ seip̄am putāt appetēdā istas p̄tē ip̄am
 tabulā quādā verbis p̄ngē. vbi voluptas in
 sella regali quasi delicata q̄dā regina confis-
 dat. ei q; virtutes famule subijciant obseruā-
 tes ei⁹ nutū vt faciāt qd̄ illa impauerit. q̄ pru-
 dentie iubeat vt vigilānt in q̄rat quō volup-
 tas regnet ⁊ salua sit. iusticie iubeat vt p̄stet
 bñficia q̄ p̄tē ad op̄andas amicitias corp̄ali-
 bus comodis necessarias. nulli faciat iniurias
 ne offensis legib⁹ voluptas viuē secura si pos-
 sit fortitudi iubeat vt si dolor corp̄i acciderit
 q̄ nō op̄ellat in morē teneat dñam suā. id est
 voluptatē fortitē in animi cogitatōe. vt p̄ p̄l.

stinarū deliciāz suaz recordatōe mitiget p̄-
 sentis doloris aculeos. ⁊ p̄tē iubeat vt tan-
 tū capiat alimentoz et si qua delectat ne per
 imoderatōem noxiū aliq̄d valitudinē turbet
 et voluptas quā etiā in corp̄is sanitate epicu-
 rei maximā ponūt grauiē offendat. ita virtu-
 tes cū tota sue gl̄ie dignitate tanq; impiose
 cuidā et inhoneste muliercule seruiēt volup-
 tati. Nihil hac pictura dicūt esse ignominio-
 sius et deformi⁹ ⁊ q̄ min⁹ ferre bonoz possit
 aspectus. Et verū dicunt. s⁹ nō existimo satis
 debiti decoris esse picturā. si et talis fingat.
 vbi virtutes hūane gl̄ie seruiūt. Licet ei ista
 gl̄ia delicata mulier nō sit. inflata tñ est ⁊ ml-
 tum in anitatis h̄y. Vñ nō ei digne seruit soli-
 diras q̄dā firmitasq; futurū vt nichil puidē-
 at puidētia nihil distribuatur iusticia. nil tollēt
 fortitudo. nihil t̄pantia moderēt nisi vñ place-
 atur hoib⁹ et ventose gl̄ie seruiat. Recilli se
 ab ista feditate defēderint. q̄ cum aliena sper-
 nant iudicia velut gl̄ie t̄p̄tores. sibi sapiē-
 tes vident ⁊ sibi placēt. Nā eoz vt⁹ si tñ vlla
 ē alio mō q̄dā hūane s̄bit laudi neq; ei ip̄e q̄
 sibi placet. h̄o nō est. Qui autē vera pietate in
 deū quē diligit credit ⁊ sp̄at. p̄l̄ intēdit ei
 in q̄bus sibi displicet. q̄z in ea si qua in illo sūt
 q̄ nō tam ip̄i q̄m veritati placēt. Neq; id tri-
 buit vñ iam p̄tē placē. nisi ei⁹ misericōdie cui me-
 tuē displicē. De h̄is sanatis gr̄as agēs d̄ illi
 sanādis p̄ces fundēs. ¶ Ca. xxj

Que cū ita sint. nō t̄buam⁹ dādi t̄gnū
 atq; impij p̄tatem nisi deo ho q̄ dat
 felicitatem. regnum celorum solis
 pijs. regnū vero terrenū ⁊ pijs ⁊ impijs. sicut
 ei placet. cui nihil iniuste placet. Quāuis em̄
 aliq̄d dixerim⁹ qd̄ aptū nobis eē voluit. tam
 multū est ad nos ⁊ valde supat vires nr̄as ho-
 minū occulta discūtē. ⁊ liq̄do examine merita
 diiudicare regnōzū. Ille igit vnus ver⁹ deus
 q̄ nec iudicio nec adiutorio deserit gen⁹ hul-
 manū. q̄n ⁊ q̄ntum voluit romanis regnūz de-
 dit. q̄ dedit assirijs. vel etiā p̄his. a quib⁹ solol
 duos deos colit. vnū tonū. altez malū. oīnēt
 l̄re istoz. vt taceā de p̄lo hebreo de q̄ iā di-
 xi q̄ntū satis visū est. qui p̄ter vnū deū nō eo-
 luit. ⁊ q̄n regnauit. Qui ergo p̄his dedit sege-
 tes sine cultu dee segetie. qui alia dona frarū
 sine cultu tot deoz. q̄s isti reb⁹ singul singu-
 los. vl̄ eq̄ā reb⁹ singul p̄les p̄posuerūt. ip̄e et
 regnū dedit sine cultu eoz p̄ quoz cultuz se
 isti regnasse crediderūt. Sic et hoib⁹. Qui
 mario ip̄e gaio cesari. qui augusto ip̄e et ne-
 romi. q̄ vespasianis vl̄ pri vl̄ filio suauissimis
 impatoribus. ip̄e ⁊ domiciano crudelissimo
 et ne p̄ singulos ire necesse sit qui cōstantino
 xp̄iano. ip̄e apostate iuliano. cuius egrēgia

in dolē decepit amore dñandi sacrilega rē dte
 stand a curiositas cuius vanis dedit oracu /
 lis erat quādo fretus securitate victorie na /
 ues qb9 victus necessarius portabat icēdit
 deinde feruide instās in modicis ausib9 rē mox
 merito temeritatis occisus in locis hostilib9
 egenu reliquit exercitū ut aliter inde nō pōssz
 euadi nisi orra illud auspiciū dei termini de q̄
 supioze libro dixim9. romani imperij termini
 mouentur. Cessit em̄ terminus deus necessita /
 ti qui nō cesserat ioui. **H**ec plane deus vnus
 et ver9 regit et gubernat vt placet. Et si oc /
 cultis causis nūqd̄ iniustis. **Ca. xxij.**

Bec etiā tēpora ip̄ a belloz sicut in ei9
 arbitrio est. iustoz iudicōz rē miscdia
 vel atterē vel solari gen9 hūanum
 vt alia citi9. alia tardi9 finiant. Bellū pyrata
 rum a pompeio bellū punicū terciū a scipioe
 incredibili celeritate tēpis breuitate cōfecta
 sunt. Bellū q̄ fugitiuoz gladiatoz. quāuis
 multis romanis ducib9 rē duob9 osulibus vic /
 tis. it̄ aliqz horribiliē orrita atqz vastata. ter /
 cio tñ anno p9 multa osūpta osumatū est. **P**i
 centes marci rē peligim̄ gētes nō extere s3 ita
 lice post diuturnā et deuotissimā s3 romano
 iugo seruitutem in libertatem caput erigere
 temptauerunt. iam multis natiōib9 romano
 impio subiugatis deleatqz carthagine. i quo
 bello italia rōanis sepissime victis. vbi et duo
 osules pferūt. rē alij nobi lissimi senatores. non
 diuturno tñ tpe tractū est hoc malū. nā q̄nt9
 ei ann9 sine dedit. **S**3 bellū punicū fm̄ cū mā
 ximis detrimētis rē calamitate rē publice per
 annos decē octo romanas vires exēminauit
 et pene osūpsit. **D**uob9 plijs ferme septuagi
 ta romanoz milia ceciderūt. **B**ellū punicuz
 p̄mū p̄ viginti rē tres annos pactū est. bellum
 mitridaticū quadraginta. ac ne q̄sqz arbitre
 tur rudimēta romanoz fuisse fortioza ad bel
 la citi9 pagēda supiozib9 tēpib9 multū in omi
 virtute laudatis. bellū samniti cū ānis tractū
 est ferme q̄nq̄ginta. **I**n quo bello ita romani
 victi sūt. vt sub iugū etiā mitterent. **S**ed qz
 nō diligebāt gl̄iam p̄ iusticiā s3 iusticiā p̄
 ter gl̄iam diligē videbant. pacē factā feduf
 qz ruperūt. **D**ecio omemoro. qm̄ multi p̄teri
 tarū rez ignari. q̄dā etiā dissimulatores sue
 scie si tēpib9 xp̄ianis alq̄d bellū paulo diutius
 trahi vidēt. ilico in nr̄am regionem p̄teruisi
 me in siliiū. exclamātes qz si ip̄ a nō esset et ve
 teri ritu numina colerent. iā romana illa rē
 te q̄ adiuuante marte rē bellona tāta celeritē bel
 la ofecit. id q̄z celeritē finiret. **R**ecolat̄ igit̄
 q̄z legērūt q̄ diuturna bella q̄z varijs euētib9
 q̄z luctuosis cladib9 a veterib9 sint gesta ro
 manis sicut solet qz bis trax̄ velut p̄cellosiffi

mū pelag9 varia taliū maloꝝ tēpitate iacta
 ri. et qd̄ nolūt aliqñ fateant̄ nec insanis adu
 sus deū linguīs se interimāt. et decipiāt impē
 ritos **Ca. xxij.**

Quod tñ n̄ a memoria tēcētissimo tpe
 de9 mirabilis rē miscdit fecit. nō cum
 ḡtaz actioe omemorat. s3 q̄ntū in ip
 sis est. oim̄ si fieri pōt hoim̄ obliuione sepelire
 conant̄. qd̄ a nobis si tacebit̄ filiter erim9 ing
 ti. **C**ū radagaisus rex gothoz agmie inge
 ti et imani iā in vrbis vicinia ostitutus roma
 nis ceruicib9 iminēt. vno die tāta celeritate
 sic vict9 est. vt ne vno qd̄ nō dicā extincto s3
 nec vulnerato romanoz multo apli9 q̄z cētū
 miliū p̄steneret eius exercit9 atqz ip̄ cū filij
 mox capt9 pena debita necaret. **N**ā si ille tā
 impius cū tātis et tā impijs copijs romā fuis
 set ingressus. cui pepcisset q̄b9 honozes locis
 martiz derulissz. in qua p̄sona deū timēt. **C**9
 nō sanguine fusū. c9 pudiciā vellet intrad̄ am
Tuas aut̄ isti p̄ dijs suis voces h̄rent. quāta
 insuleatōe iactaret. qz iō ille vicisset. iō tantā
 potuissz. qz quotidianis sacrificijs placabat
 atqz iuitabat deos. qz romanos facē xp̄iana t̄
 ligio si finebat. **R**ā ap̄inq̄ntē iā illo h̄ijs locis
 vbi nutu sūme maiestatis oppressus ē. euz ei9
 fama vbiqz crebrescēt. nobis apud cartagi
 nem dicebat̄ hoc credē. spargē. iactare. pa
 ganos qz ille dijs amicis p̄tegerit9 rē opitu
 lantib9. q̄b9 imolare q̄tē die ferebat. vincto
 no nō possz ab eis q̄ talia dijs romanis sacra
 nō facerēt. nec fieri a quoquā pmitterent. **E**t
 nō agūt miseri gr̄as tāte miscdie dei q̄ cū sta
 tuisset irruptōe barbarica grauioze dignos
 mores hoim̄ castigare indignatōez suā tāta
 māfuetudie t̄pauit. vt illū p̄mo facē misera
 bilis vincine ad infirmos aios eūtedos gl̄ia
 daret demonib9. q̄bus eū supplicare ostabat
 deinde ab alijs barbaris roma capeit. q̄ cont̄
 oēs osuetudine gestoz añ belloz ad loca san
 cta ofugiētes xp̄iane t̄ligionis tuerentia tue
 rent. ip̄s qz demonib9 atqz ip̄ioz sacrificioz
 ritibus de q̄bus ille p̄supserat. sic adūlarent
 noie xp̄iano vt lōge atrociz bellū eis q̄z cū ho
 mibus gerē viderent ita verus dñs guberna
 toz qz rez rē romanos cū miscdia flagellauit
 et tā incredibilis victis supplicatozib9 demo
 num nec saluti rez p̄itiū necessaria eē sacrifi
 cia illa mōstrauit. vt ab h̄ijs q̄ nō puicaciter
 ostēdūt s3 prudēt attēdūt. nec p̄t p̄ites ne
 cessitates verā religio deserat. et magis etez
 ne vite fidelissima expectatōe teneat.

Ca. xxij.
Neqs em̄ nos xp̄ianos quosdā impato
 res iō felices dicimus qz vel diutius
 impatūt. vel impatores filios morte placida

reliq̄rūt vel hostes reipublice domuerūt vel inimicos ciues adūsus se insurgētes et caue & opprimē potuerūt. Nec & alia vite b̄ erūno se vel mūera vel solacia q̄dā etiā cultores de monū accipe meruerūt. q̄ nō ptinet ad r̄gnū dei quo p̄mēt isti. Et b̄ ip̄i misc̄dia factuz ē ne ab illo ista q̄ in eū credēnt velut sūma b̄ōa desiderat̄. S̄ felices eos dicim⁹ si iuste ipe rant si in̄t linguas sublimiē honorātū. & obse q̄a nimis hūilē salutātū nō extollunt. sed se hoies esse meminerint. si suā ptatē ad dei cultū maxie dilatādū. maiestatis eius famulā faciūt. si deū timēt. diligūt. colūt. si plus amant i b̄ regnū ubi nō timēt h̄re osortēs. si tardi⁹ vindicat̄ facile ignoscūt si eādē vindictā p̄ necitate regēde tuēdeq̄ reipublice. non p̄sa turādīs inimiciāz. odijs exerūt. si eādē veniam nō ad ipunitatē inq̄tatis s̄ spe correctio nis indulgēt. si q̄ aspe cogunt p̄lerūq̄ decer nē misc̄die lenitate & b̄ncicioz largitate opē sant. si luxuria eis tāto est castigatō. quanto possz esse liberior. si malūt cupiditatib⁹ p̄uis q̄ q̄bulibet gētib⁹ impare. et si hec oia faciunt nō p̄ ardore inams glie. s̄ p̄ caritatē felicitatis eterne. si p̄ suis pctis hūilitatis et miseratōnis sacrificiū et orōnis deo suo vero imolare nō negligūt. Tales xp̄ianos impatores dicim⁹ eē felices. interim spe postea re ip̄a futuros cū id qd̄ expectamus aduenerit.

Ca. xxv.
Nam bon⁹ deus ne hoies q̄ eū crederent p̄p̄ eternā vitā colendū has s̄b limitates et regna trena extimarēt posse ne minē ose q̄ nisi d̄monib⁹ sup̄plicet q̄ hij ip̄us in talib⁹ multū valēt. ostantinū impatorē non supplicatē demonib⁹. s̄ ip̄m verū deū colēt tātis t̄emis ipluuit mūerib⁹. q̄nra optaē nullus audēt. Cui et odere ciuitate romano ip̄erio sociā. velut ip̄sus rome filiā s̄ sine aliq̄ de monū tēplo simulacroq̄ ocessit. Diu impauit vniūsu orbe romanū vnus augustus tenuit & defēdit i amistrādīs et gerēdis bell̄ victorio fiffimis. fuit in tirānis opprimēdis p̄ oia p̄spe ratus est. Prādeuēgtudine et senectute defūctus est. filios impantes reliq̄t. S̄ rursuz ne impator. q̄s q̄ iō xp̄ianus est. vt felicitatez ostātini mereret. cū p̄p̄ eternā vitā q̄sq̄ d̄be at eē xp̄ianus. iouinianū multo citius q̄ iulia nū abstulit. gratianū ferro tirānico pmisit in te rimi lōge qd̄ē mitius q̄ magnū p̄peū colentē velut romanos deos. Nā ille vindicari a cathōe nō potuit. quē ciuil̄ belli qd̄āmō heredē reliq̄rat. Iste autē q̄muis pie aie solacia talia nō req̄rāt. a theodosio vindicat⁹ est quē regni pticipē fecerat. cū puulū h̄ret & fratres audior fide societatis q̄ nimie potestatis

Ca. xxvi.
Unde et ille nō solū viuo seruauit q̄m d̄bat fidē. vez eē p̄ eius morte pul sū ab ei⁹ in ffectore maxio valentinianū eius puulū f̄rem. in sui ptes impij tāq̄ xp̄ian⁹ excepit. pupillū p̄no custodiuit affectu. quem de stitūtū oibus opib⁹ nullo negocō possz auferre. si latius r̄gnādi cupiditate maḡ q̄ b̄n faciendi caritate flagraret. Vñ eū potius suata eius impatoria dignitate susceptū. ip̄a hūmitate & grā osolatus est. Deinde cū maxim̄ tribilē facēt ille successus. h̄ in āgustijs curarum suaz nō est lapsus ad curiositates sac̄legas atq̄ illicitas s̄ ad iohem in egipti heremo cōstitūtū. quē dei seruū p̄phetādi spū p̄ditū fama creb̄escēte didicerat misit atq̄ ab eo nūciū victorie c̄tissimū accepit. Mox tirāni maximi extinctoz valētinianū puez impij sui p̄ibus vñ fugat⁹ fuit cū misc̄dissima veneratōne restituit. eoq̄ huc p̄m̄dias huc q̄ alio palatō vel casu p̄rie extincto. aliū tirānū eugeniū q̄ in illius imp̄atoris locū nō leime fuerat subrogat⁹. accepto rursuz p̄pheticō r̄sō fide certus oppressit. octa c̄trobustissimū exercitū magis orādō q̄ feriendo pugnavit. Milites nobis q̄ aderāt rerulerūt extorta sibi eē d̄manib⁹ q̄cunq̄ iaculabant. cū a theodosij p̄rib⁹ in adūsar. os vehemēs vetus izet. & nō soluz q̄cunq̄ in eos iaciebant occitatissime raperet vez eē ip̄oz tela in eoz corpora retortet. Vñ et poeta claudian⁹ q̄muis xp̄i noie alien⁹. in ei⁹ t̄n̄ laudib⁹ dixit. **D** nimium dilecte d̄o cui fudit ab astris. **S**e iouis armat⁹ vehemēs tibi militat ether. et iurati veniūt ad classica vēti. **V**ictor autē sic crediderat & p̄dixerat iouit simulacrā q̄ aduersus eū fuerāt nescio q̄bz ritib⁹ velut ose crata. et in alpib⁹ ostituta dep̄sui. eozūq̄ fulmīa q̄ aurea fuissent iocātibus q̄ illa leticia p̄mittebat cursorib⁹. & se ab eis fulminari velle dicētib⁹. bilariē benignēq̄ donauit. Inimicōz suoz filios q̄s nō ip̄sus iul sus s̄ belli abstulerat ip̄etus etiā nondū xp̄ianos ad ecciam ofugiētes xp̄ianos hac occasi one fieri voluit & xp̄iana caritate dilexit. nec puauit reb⁹ s̄ auxit honorib⁹. In neiem post victoriā puatas inimiciāz valē pmisit. **B**ella ciuilia nō sicut cina & marius & filla & alij tales. q̄ nec finita finire voluerūt. s̄ magis doluit exorta. q̄s cuiq̄ nocē voluit ēminata. In hec oia ex ip̄o initio ip̄erij sui nō q̄euit iustissimis et misc̄dissimis legib⁹ adūsus ip̄ios laborantē ecclie subuenire q̄ valēs hēticus fauēs artianis vehemēt afflixerat. **D**e ecclie se mēb̄ū eē maḡ q̄s in t̄ris regnare gaudebat. **S**i mulacrā gentium vbiq̄ eūcenda p̄cepit fatif̄ intelligens nec trena munera in demoniozū

sed in dei veri esse posita p̄tate. **Q**uid autē fu-
it eius religiosa humilitate mirabilis? quādo
in thessalonicensiu grauisimū scelus cui iā ep̄s
copis intercedētibus p̄miserat indulgētiam
tuniulti quorūdam q̄ ei coherēbāt vindicāe
opulsus et ecclesiastica cohercitur disciplina
sic egit penitentiā. ut impatoriā celsitudinem
p̄ illo p̄p̄s orās. magis flēt vidēdo p̄stratā q̄
peccādo timēt iratā. **H**ec ille secū et si q̄ filia.
q̄ memorare lōgus est bona opa tulit ex isto
tpali vapore cuiuslibet culmis et sublimitatis
humane. q̄z opm merces est eterna felicitas
et dato est deus. sol veracit̄ p̄is. **C**etero vero
vite h̄ vel fastigia vel subsidia sic ip̄m mūdū
lucē. auras. fr̄as. aquas. fructus ipsiusq; hoīs
aiam. cor. p̄. sensus. mentē vitā bonis malisq;
largit̄. in q̄bus est etiā q̄libet iperij magitudo
quā p̄ ep̄m gubernatōe disp̄sāt. **Ca. xvij.**

Romdē iā etiā ill r̄ndendū esse video
q̄ manifestimis documētis q̄bz oñdīe
q̄ ad ista t̄palia q̄ soli stulti h̄c cōcu-
piscunt. n̄l deoz falsoz nūofitas p̄fit ofutati
atq; oñdīe conant̄ asserere. nō p̄tē vite p̄ntis
utilitatē. s̄ p̄tē a q̄ post mortē futura est co-
lendos deos. **N**ā istis q̄ p̄tē amicitias mundi
h̄ volūt vana colē et nō se p̄mitti puerilibus sē-
sibus oq̄rūt. h̄is q̄nq; libris satis arbitroz eē
r̄nsūm. **Q**uoz tres p̄ores euz edidisse. et in
multoz manib; esse cepissent. audiui quosdā
nescio q̄z aduersus eos r̄nsūm scribēdo p̄pa-
rare. **D**einde ad me platur est q̄ iā sc̄pserint s̄z
tps q̄rāt. quo sine piculo possint edere. **Q**uos
admoneo nō optēt qd̄ eis nō expedit. facile
est em̄ cuiq; videri r̄ndisse. q̄ tacē noluerit. a
qd̄ est loq̄ci vanitate. **Q**ue nō iō p̄tē qd̄ veri-
tas. q̄ si noluerit tacere. etiā plus p̄tē clama-
re q̄z vitas. **S**z ofiderēt oīa diligēt. et si for-
te sine studio p̄tū iudicātes talia esse p̄spe-
rint q̄ potius exagitatī q̄z ouelli possent gar-
rilitate impudētissima. et q̄ si satirica vel imi-
mica leuitate cohibeāt suas nugas. et potius a
prudētib; em̄d arī q̄z laudari ab ip̄rudētī-
bus eligāt. **N**ā si nō ad libertatē verā dicen-
di. s̄z ad l̄niam maledicēdi tps expectāt. abfit
vt eis eueniat qd̄ ait tullius de q̄dā q̄ peccan-
di l̄nia felix appellabat. **M**isere. cui peccare
licebat. **V**n̄ q̄ quis est q̄ maledicēdi l̄nia felix
cem se putat. multo erit felicior si h̄ illi oīno n̄
liceat. cum possit de posita inanitate iactan-
tie etiam isto tpe tanq̄m studio ofulendi. q̄c
qd̄ voluerit otradicē et q̄ntū p̄nt ab eis q̄s cō-
sulit amica disputatōe boneste. grauit̄. libere
quod optet audire.

**Explicie liber quintus
Incipiūt capla libri sexti**

De h̄is q̄ dicūt deos a se nō p̄tē p̄ntē vitam
coli s̄z p̄tē eternaz. **i.**
Quid varronē de h̄is gentiū sensisse creden-
dū sit quoz talia et ḡna et facta d̄teret vt re-
uerētius cū eis agēt si de ill oīno r̄erēt. **ij.**
Que sit partitio varronis libroz suoz q̄s de
antiq̄tatib; rez humanaz dinarūq; compo-
suit. **ij.**
Quē ex disputatōe varronis ap̄d cultozes deo-
rum antiq̄ozes res humane q̄z diuine reperit̄
antur. **ij.**
De trib; ḡnib; theologie s̄m varronē. id est
vno fabuloso. alio n̄tali. t̄cioq; ciuili. **v.**
De theologia mistica id est fabulosa et de ci-
uili otra varronem. **vj.**
De fabulose et ciuili theologie filitudie atq;
concordia. **vij.**
De interpretatōnib; n̄taliū rōnū q̄s doctozes
pagani p̄ h̄is suis conant̄ ofidere. **vij.**
De officiis singuloz deoz. **ix.**
De libertate senecē q̄ vehēmētī ciuile theolo-
giā r̄phendit q̄z varro fabulosam. **x.**
Quid de iudeis seneca senserit. **xj.**
Quē ḡtīliū deoz vanitate d̄tecta neq̄at du-
bitari etnā eos vitā nei posse p̄stare q̄ nec ip̄-
sam adiūcēt t̄palem. **xij.**

**Explicunt capitula libri sexti
Incipit liber sextus Ca. i.**

Quoniam sup̄iorib; libris mihi
adūsus eos video disputat
se. q̄ multos deos et falsos q̄s
esse inutilia simulacra v̄l im-
mūdos spūs et p̄nciosa d̄mo-
nia. vel certe creaturas nō creatorē veritas
xp̄iana oumeit p̄tē vite h̄ mortal̄ rerūq; t̄re-
naz utilitatē. eo ritu ac seruitute q̄ grece la-
tria d̄. et vni h̄o deo debet venerādos et colē-
dos putāt. **E**t nimie q̄dē stulticie v̄l p̄tinacie
nec istos q̄nq; nec vllos alios q̄nticūq; nūi li-
bzos satis esse posse q̄s nesciat. q̄n̄ ea putatur
gl̄ia vanitatis null cedē v̄ritib; vitatis in p̄-
micie v̄ritiq; ei. cui viciū t̄āimane d̄nāt. **N**ā et
otra oēm curātis indūstriā nō malo medici s̄z
egroti. in sanabil̄ morbz inuidiā est. **H**ij vero
q̄ ea q̄ legūt. vel sine villa vel nō cū magna ac
nimia veteris etrozis obstinatōe intellectu et
ofiderata p̄pendūt. facilius nos isto nūo ter-
minatoz q̄nq; voluminū. plus q̄z q̄n̄is ip̄s
necessitas postulabat satis fecisse q̄z min⁹ dif-
feruisse iudicabūt. totaq; inuidiā quam xp̄i-
ane religioni de h̄ vite cladib; a t̄renarūq;
otritōe ac mutatōe rez impiti facē conant̄ n̄
solū dissimulatib; s̄z otra suā ofciam eē fauētī-
bus doctis quos impietas vesana possedit oīno